

Déaványa Város Önkormányzata

Esélyegyenlőségi és Fenntarthatósági Terv

Készítette: Educatio Bene Kft.
2010. március 11.

I. BEVEZETŐ	4
1. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG	4
2. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS	4
2.1. A fenntartható fejlődés lényege.....	5
2.2. Az FF környezeti szempontjai az Európa Unió keretében benyújtott pályázatoknál.....	6
II. ESÉLYEGYENLŐSÉG	6
1. A TELEPÜLÉSESEN ÉLŐ HÁTRÁNYOS HELYZETŰ CSOPORTOK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT ELŐSEGÍTŐ CÉLOK	6
1.1. <i>Esélyegyenlőségi törekvések a foglalkoztatás területén</i>	7
1.1.1. Megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása	7
1.1.2. Női foglalkoztatottság	7
1.1.3. Háttérszolgáltatások	7
1.2. <i>Szociális biztonság és egészségügy területén</i>	7
1.2.1. Életminőség megőrzése.....	7
1.2.2. Hátrányos helyzetűek egészségügyi ellátása	7
1.2.3. Gyermekek és ifjúságvédelem.....	8
1.2.4. A gyermekek átlagos egészségi állapotának javítása	8
1.2.5. A lakosság edzettségi állapotának javítása	8
1.3. <i>Szolgáltatások igénybe vétele, akadálymentes környezet megvalósítása területén</i>	8
1.3.1. Közintézmények akadálymentesítése.....	8
1.3.2. Fogyatékosokkal élők társadalmi integrációja.....	8
2. A DÉNAVÁNYAI VARÁZSKAPU PROJEKTHEZ KAPCSOLÓDÓ ESÉLYEGYENLŐSÉGI TÖREKVÉSEK ÉS INTÉZKEDÉSEK.....	9
2.1. <i>Családbarát munkahelyi körülmények megteremtése, erősítése</i>	9
2.2. <i>A nemek közötti egyenlőség erősítése</i>	10
2.3. <i>Fogyatékos személyek életminőségének és munkaerőpiaci esélyeinek javítása</i>	10
2.4. <i>Az akadálymentesítés előrehaladása</i>	11
2.5. <i>Roma lakosság életminőségének és munkaerőpiaci esélyeinek javítása</i>	12
2.6. <i>A negyven évnél idősebb Munkatársak helyzetének javításával kapcsolatos intézkedések</i>	12
2.7. <i>Az emberi méltóság tiszteletben tartása</i>	12
2.8. <i>Egyenlő bánásmód a munkatársak kiválasztása során, a munkafeltételek biztosításában, a bérezésben, valamint az információhoz való hozzáférésben</i>	13
III. FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS	14
1. KIEMELTEN FONTOS KÖRNYEZETI ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI CÉLOK	14
2. A KÖRNYEZETI ELEMELK ÁLLAPOTA	15
2.1. <i>Levegő</i>	15
2.1.1. A levegő minősége	15
2.1.2. Levegőtisztaság-védelmi követelmények	16
2.1.3. Levegőszennyezettségi zóna	16
2.1.4. Ökológiailag sérülékeny területek.....	16
2.1.5. Légszennyező anyagok emissziója.....	16
2.1.6. Fűtésből származó légszennyezés	16
2.1.7. Közlekedés által okozott légszennyezés	17
2.1.8. Gazdasági tevékenységből származó légszennyezés	17
2.1.9. Környezeti levegőminőség (immisszió).....	17
2.2. <i>Talajállapot</i>	18
2.3. <i>Vizek</i>	18
2.3.1. Vízellátás.....	18
2.3.2. Felszín alatti vizek.....	21
2.3.3. Ivóvíz.....	21
2.3.4. Talajvízállapotok	22
2.3.5. Belvízmentesítés – vízkárelhárítás.....	22
2.3.6. Tűzvédelem	23
2.3.7. A szennyvíz felosztottsága, elvezetése.....	23
2.4. <i>Hidrológiai, hidrometeorológiai jellemzők</i>	25
2.5. <i>Földterületek jellemzői</i>	25
2.6. <i>Természetvédelem</i>	26
2.7. <i>Zöldterület gazdálkodás</i>	26
2.8. <i>Allergén növények</i>	26
2.9. <i>Védett természeti értékek</i>	27

3. TELEPÜLÉS ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZET	29
3.1. <i>Infrastruktúra</i>	29
3.1.1. Úthálózat	29
3.1.2. Műszaki infrastrukturális ellátottság	30
3.2. <i>Köztisztaság, hulladékkezelés</i>	30
3.2.1. Szelektív hulladékgyűjtés	30
3.2.2. Komposztálható hulladékok gyűjtése	31
3.2.3. Lakossági gyűjtőpontok	31
3.2.4. Lomtalanítási program	31
3.2.5. Hulladékgyűjtő és -kezelő művek	31
3.2.6. Hulladékgyűjtés	32
3.2.7. Illegális személtalrakó helyek kialakulásának megakadályozása	32
3.3. <i>Épített környezet</i>	33
3.4. <i>A lakosság tudatformálása</i>	33
4. FENNTARTHATÓSÁGI TERVEK ÉS CÉLOK	34
4.1. <i>A települési környezet tisztasága</i>	34
4.2. <i>Zaj- és rezgés elleni védelem</i>	34
4.2.1. Zajvédelmi követelmények	35
4.2.2. Levegőtisztaság védelem	37
4.3. <i>Ivóvízellátás</i>	39
4.4. <i>Energiagazdálkodás</i>	40
4.5. <i>Zöldterület-gazdálkodás</i>	41
5. TERMÉSZETI ÉS ÉPÍTÉSZETI ÉRTÉKEK VÉDELME	42
5.1. <i>Helyi közlekedésszervezés</i>	42
5.2. <i>Az épített környezet védelme</i>	43
6. A FENNTARTHATÓSÁGI CÉLOK ELÉRÉSÉHEZ SZÜKSÉGES INTÉZKEDÉSI PROGRAM	43
6.1. <i>Szervezéssel, intézkedéssel megoldható feladatok</i>	43
6.2. <i>Településüzemeltetési többletköltséggel járó feladatok</i>	44
6.3. <i>A Varázskapu projekt, mint az intézkedési program szerves része</i>	45

I. BEVEZETŐ

1. Az esélyegyenlőség

Az esélyegyenlőség egy olyan általános alapelv, amelynek leglényegesebb szempontjai az Európai Közösség alapító egyezményének 6. cikkelyében (tilalom nemzeti hovatartozás miatti diszkriminációról), valamint a 119. cikkelyében (a nők és férfiak egyenlő bérezése) vannak lefektetve. Ezek az alapelvek minden területen alkalmazandók, különös tekintettel a gazdasági, társadalmi, kulturális és családi életre. Ahhoz, hogy az esélyegyenlőség elve a gyakorlatban is érvényesülhessen, szükség lehet ún. pozitív megkülönböztető intézkedésekre is.

1997-ben, az Amszterdami szerződés hatálybalépésével, mely európai integráció alapvető szerződéseinek egyike egy új, a diszkrimináció tilalmáról szóló 6/A cikkely erősíti meg az esélyegyenlőség elvét. Ezen új cikkely célja, hogy az Európai Unió Tanácsa megtehesse a szükséges intézkedéseket mindennemű, nembeli, faji, bőrszín alapján, etnikai hovatartozáson, társadalmi származáson, koron, családi állapoton, fogyatékossgon, vallási, lelkiismereti, és szexuális érdeklődésen alapuló diszkrimináció leküzdése érdekében.

Az esélyegyenlőségi és környezeti fenntarthatósági terv esélyegyenlőségi fejezeteinek célja, hogy megtalálja a projektben leginkább megvalósítható, reális és hosszú távon fenntartható esélyegyenlőségi vállalat, és ezzel hozzájáruljon ahhoz a nagyobb célhoz, hogy a Varázskapu projekt keretében megvalósuló fejlesztések közvetlenül vagy közvetett módon erősítsék az esélyegyenlőség érvényesülését Dévaványán. A vonatkozó fejezetekben bemutatásra kerülnek az egyes esélyegyenlőségi területek, intézkedések, valamint az értékelési szempontok, melyek a Varázskapu projekt megvalósításánál és a későbbi üzemeltetésnél egyaránt garantálják az esélyegyenlőséget.

2. A fenntartható fejlődés

Az emberiség, az egyes emberek és társadalmak közvetlenül vagy a gazdaság révén szükségleteik kielégítése érdekében természetes környezetükből veszik el azokat a javakat, amelyeket a földi rendszer létezése óta felhalmozott. A fenntarthatóság biztosítása azt kívánja tőlünk, hogy a jelen és jövő generációk létfeltételeihez szükséges természeti és épített környezet minőségét, értékeit megőrizzük. Ettől a rendszertől az ember annyit és olyan körülmények között vehet el, hogy ne sértse saját létfenntartásának jövőbeli esélyeit. A fenntartható fejlődés célja mindezek értelmében az emberi társadalom fenntartása.

Ebben a feladatban a környezet feltételként jelenik meg, amely azt jelenti, hogy addig a mértékig használhatjuk természetes környezetünk erőforrásait, amíg nem sértjük annak

megújulási lehetőségét. A gazdaság a társadalom fenntartásának és ezen keresztül a környezet használatának eszköze. Ezt az eszközt bölcsen, a társadalom hasznára, a környezet sérelme nélkül kell használnunk.

A klímaváltozás kockázata két módon jut érvényre: egyfelől visszafordíthatatlan vagy csak igen nagy erőfeszítésekkel korrigálható veszteségeket okoz (emberi egészségkárosodás/többlethalálozás, pótolhatatlan biodiverzitás csökkenése, módosuló hidrológiai ciklus stb.), másfelől tekintélyes anyagi erőforrásokat (védekező, helyreállító tevékenységek növekvő ráfordításai) von el a további fejlődéstől-fejlesztésektől.

Ezért a növekvő klímaváltozás korunk egyik legfenyegetőbb, ún. fenntarthatatlan folyamata. A klímaváltozás elleni védekezés, valamint az ahhoz történő kényszerű alkalmazkodás egyik leghatékonyabb rendezőelve a manapság világszerte és hazánkban is egyre nagyobb figyelmet keltő fenntartható fejlődés (a továbbiakban: FF) gyakorlata.

2.1. A fenntartható fejlődés lényege

Olyan fejlődési-fejlesztési folyamatok együttese, amely az életminőség hosszú távú, egyenletesen biztosítható javulását szolgálja az adott ökológiai keretek között. Ezért a természeti erőforrásokkal, a környezettel való fenntartható gazdálkodásnak együtt kell érvényesülnie a jólét elérését, megtartását elősegítő gazdasági fejlődéssel, valamint a szociális esélyegyenlőség folyamatos növelésével.

Az EU a tagállamok mellett felkért társult országokat is, hogy az EU stratégiával összhangban készítsék el saját stratégiájukat. A Bizottság a fenntartható fejlődés stratégiáját meghatározó alapelvekről szóló, 2005-ben született deklarációja szerint az Unió elkötelezett a fenntartható fejlődés mellett, amely minden politikáját és cselekedetét meghatározza. Az Unió megújított Fenntartható Fejlődés Stratégiájának jóváhagyása a 2006. júniusi Európai Tanács napirendjén szerepelt. Az 1992-ben Rio de Janeiróban rendezett ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencián elfogadott „Local Agenda 21” program („LA 21”) értékelése kapcsán fogalmazódott meg a fenntartható fejlődés helyi, lokális programja. Ezzel a modellel - általános „receptúrával” - a cél az, hogy elveket (vezérfonalat) fogalmazzon meg a helyi önkormányzat(ok), valamint a helyi lakosok, közösségek számára a fenntarthatóság tennivalóinak, helyi programjának kidolgozása, megvalósítása érdekében.

A „LA 21” program az általános érvényű fenntartható fejlődés konkrét, gyakorlati megvalósítását a helyi adottságok, érdekek alapján, az önkormányzat és a helyi lakosok, közösségek széleskörű együttműködésével javasolja folytatni. Az alapfeladat itt a helyi hatáskörben befolyásolható fejlődés (beruházások, fejlesztések, felújítások, intézkedések, szabályozás stb.) olyan irányú alakítása, amely mind jobban előtérbe helyezi „a helybeni” életminőség, környezeti állapot javítását, valamint a helyi erőforrások – talaj, vízkészlet, energia, emberi- és jövedelemtermelő erőforrások stb. – megfelelő mértékű kihasználását. További fontos elvárás, hogy valamennyi nem helyi erőforrásra támaszkodó, de helyi felhasználásban szerepet játszó beruházó-fejlesztő, termelő-szolgáltató és fogyasztó törekedjen a fenntarthatóságot figyelembe vevő megoldások, eljárások igénybe vételére, szokások kialakítására. Ennek megvalósíthatóságát a megfelelő politikai akarat megléte és a helyi társadalmi-közösségi kultúra jellege együttesen szabja meg, és egy racionális tervezési folyamat útján kimunkált stratégia foglalja rendezett keretbe.

A fenntartható fejlődés nemzeti stratégia (FFNS) globális összefüggéseket is tükröző, nemzeti szintű prioritásai és fókuszai – az előzőekkel is összefüggésben – a következők:

- (a) a gazdaság anyag- és energiaigényességének racionalizálása;
- (b) a fenntarthatatlan társadalmi folyamatok kezelése és szabályozása;
- (c) környezeti rendszerek fenntartható hasznosítása.

2.2. Az FF környezeti szempontjai az Európa Unió keretében benyújtott pályázatoknál

Az Európai Unió projektek tervezésekor javasolt eljárás a környezeti fenntarthatóságra történő hivatkozás és az azt szolgáló tervezett, gyakorlati törekvések bemutatása, ezért a pályázónak a környezeti fenntarthatóság elvének érvényesítését a pályázati dokumentáció egészében (célok, tevékenységek és eredmények stb.) érvényre kell juttatnia. A környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos tevékenységét összefoglalóan is értékelnie kell a pályázati adatlap megfelelő pontjaiban. A FF reális és ténylegesen érvényesíthető szempontjainak pályázatba történő megfelelő beépítése így "versenyelőnyt" jelent a pályázat elbírálása során.

II. ESÉLYEGYENLŐSÉG

1. A településen élő hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségét elősegítő célok

Dévaványa Város Önkormányzata 2006-ban a 2003. évi CXXV. Törvényben foglaltaknak megfelelően megfogalmazta Esélyegyenlőségi Programját. A jelenleg is érvényben levő program részletesen megfogalmazza többek között a hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségét elősegítő célokat a foglalkoztatás, a szociális biztonság és egészségügy, a lakhatás, az oktatás és képzés, valamint az áruk forgalma és a szolgáltatások igénybe vétele területein. Alábbiakban szerepelnek ezen célok közül azok, melyek az aktuális fejlesztésekkel bármilyen módon összefüggésbe hozhatók.

1.1. Esélyegyenlőségi törekvések a foglalkoztatás területén

1.1.1. Megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása

Déaványán jelentős számban élnek olyan személyek, akiknek a megélhetése megváltozott munkaképességükből adódóan alacsony szinten megoldott.

Az Önkormányzat az e körbe tartozók foglalkoztatása és jövedelmi viszonyainak javítása érdekében folyamatosan együttműködik olyan célszervezetekkel, melyek rehabilitációs foglalkoztatókat hoznak létre.

1.1.2. Női foglalkoztatottság

Alapvető cél a női foglalkoztatottság növelése, a gyermekgondozáson lévő nők munkaerőpiacra történő visszatérésének ösztönzése.

Ebből adódóan cél az elsősorban női munkaerőt alkalmazó foglalkoztatók felkutatása, a munkaadók érdekltségének kialakítása vagy fokozása a nők foglalkoztatásában, illetőleg elsősorban nők számára alkalmas munkahelyek (-körök) létrehozása.

1.1.3. Háttérszolgáltatások

A munkaerőpiacra való visszatérést elősegítő tanácsadó, pszicho-szociális háttérszolgáltatás biztosítása, a munkaerő-piaci, szociális, képzési, egészségügyi, kulturális szolgáltatások közötti együttműködés erősítése.

1.2. Szociális biztonság és egészségügy területén

1.2.1. Életminőség megőrzése

A déaványai lakosság életminőségében, megbetegedési és halálozási viszonyaiban érvényesülő kedvezőtlen, romló tendenciák fékezése, megállítása, a hosszú távú javulás feltételeinek fokozatos megteremtése, hiszen a jó egészségi állapot növeli az emberek biztonságérzetét és elégedettségét. Az egészség feltételeit alapvetően a családok és közösségek környezetében kell elérhetővé tenni, biztosítani. Az egészséget hátrányosan befolyásoló tényezőkre, módszerekre direkt hatást kell gyakorolni és így a kedvezőtlen irányú folyamatokat megállítani.

1.2.2. Hátrányos helyzetűek egészségügyi ellátása

Cél az egészségügy területén a hátrányos helyzetűek speciális szükségleteit szem előtt tartó egészségmegőrző és prevenciós tevékenység továbbvitele, illetve fejlesztése.

1.2.3. Gyermek- és ifjúságvédelem

A gyermekek egészséges felnőtté válása érdekében szükséges a hatékony gyermek- és ifjúságvédelem, a hatékony együttműködés az intézmények között mind a hátránykompenzációban, mind a prevenció munkában, valamint a szociális háló kiterjesztése a gyermekek, tanulók egyenlő iskolai esélyeinek biztosítása érdekében.

1.2.4. A gyermekek átlagos egészségi állapotának javítása

A mozgásszegény életmód következtében a település nevelési-oktatási intézményeibe járó gyermekek/tanulók több mint 40%-a valamilyen mozgásszervi és/vagy belgyógyászati eredetű betegségben szenved. Leggyakoribb a lúdtalp, a mellkasi elváltozások, a gerincoszlop elváltozásai, az asztma, a kóros elhízás, a vegetatív labilitás. Kisiskoláskorban még van esély arra, hogy a gyermekek természetes igényű mozgása szakember felügyeletével a további kóros elváltozásokat lassítsa, megállítsa, legjobb esetben visszafordítsa. Az előrelépés érdekében legfontosabb az életkor és az egészségi állapot alapján differenciált csoportok működésének lehetővé tétele, valamint ezen csoportok működtetéséhez a tárgyi, személyi, anyagi feltételek biztosítása.

1.2.5. A lakosság edzettségi állapotának javítása

Cél a lakosság (ezen belül az ifjúság) egészségi, edzettségi állapotának javítása érdekében az iskolai sporttevékenység, valamint a szabadidősport tárgyi feltételeinek megteremtése tornacsarnok és sportpályák építése által.

1.3. Szolgáltatások igénybe vétele, akadálymentes környezet megvalósítása területén

1.3.1. Közintézmények akadálymentesítése

A településen a mozgáskorlátozottak száma kb. 220 fő, a más fogyatékkal élő emberek száma 55-60 fő. A települési közintézmények feltételrendszere csak kis mértékben felel meg az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényben meghatározott követelményeknek, ezért kiemelt cél a közintézmények alkalmassá tétele a mozgásuk vagy más okok miatt hátrányos helyzettel élő személyek befogadására.

1.3.2. Fogyatékossgal élők társadalmi integrációja

A fogyatékossgal élő emberek társadalmi integrációjának segítése érdekében elengedhetetlen, hogy a különböző szolgáltatások számukra mind fizikailag, mind kommunikációs szempontból elérhetővé váljanak. Ezen cél elérése érdekében a már működő Támogató Szolgálat további működtetése, esetleges bővítése szükséges. Biztosítani kell, hogy a fogyatékos személyekkel kapcsolatos intézkedések megfogalmazásra kerüljenek, s a folyamatokba az érintett személyek, illetve képviselőik is kerüljenek bevonásra.

2. A Dévaványai Varázskapu Projekthez kapcsolódó esélyegyenlőségi törekvések és intézkedések

2.1. Családbarát munkahelyi körülmények megteremtése, erősítése

Régóta ismert tény, hogy a munkaadók részére hosszú távon megéri, ha erőfeszítéseket tesznek arra, hogy a dolgozóik könnyedén össze tudják egyeztetni a magánéletet a munkával. S erőfeszítések vannak arra vonatkozóan is, hogy ezek a tézisek ne csak az elméletben legyenek népszerűek, hanem lehetőleg minél több munkaadó a gyakorlatban is alkalmazza ezeket.

A tapasztalatok azt mutatják: a gyakorlati megvalósítás bár terjed, de hazánkban még mindig erősen akadozik. Igen sok cég még mindig nem ismeri fel a családbarát szellemiség alkalmazásának előnyét – vagy pedig eléggé szűkösen értelmezi azt. A munkahelyeknek pedig igen sok okuk lenne arra, hogy kezdeményezéseikkel támogassák az új formák elterjedését. Azok a cégek, akik társadalmi felelősségvállalást hirdetnek, talán gondolnak a hosszú távú tendenciára is: ha fennmarad ez a helyzet, úgy csökken a népesség, és évtizedek múltán nem lesz lehetőségük a kiöregedett munkaerő pótlására – hiszen a dolgozó nők nem mennek el szülni. A legtöbb munkáltató – érthető módon – nem vizionál ilyen perspektivikusan, pedig könnyen érezhetné, hogy komoly gazdasági veszteséggel jár a számára, ha a munkavállalói nem motiváltak, márpedig főként a női dolgozóit a családbarát intézkedésekkel lelkesítheti leginkább.

A Varázskapu projekt megvalósításánál a gesztor Dévaványa Város Önkormányzat maga is törekszik a munkahelyi körülmények idealizálására, és az üzemeltetés során a projektbe bevont partnerek számára a következő szempontok figyelembevételét javasolja, melyek által a projekt által létrejövő munkahelyek családbaráttá válhatnak.

- Ha megbetegszik a munkavállaló gyermeke, akkor haza tudjon menni ápolni, hosszabb betegség vagy más rendkívüli helyzet esetén a távolmaradást a munkáltató kezelje rugalmasan.
- Az anyák vissza tudjanak menni szülés után állományba, a munkáltatók támogassák a fokozatos munkába állást.
- A munkáltató biztosítsa a munka és a magánélet egyensúlyát azáltal, hogy nem kötelezi akarata ellenére túlórára az alkalmazottakat, valamint igyekszik stresszmentes környezetet kialakítani munkavállalók testi és lelki egészségét, valamint biztonságát veszélyeztető kockázatok csökkentése végett.
- Amennyiben ezt a feladatkör megengedi, legyen rugalmas a munkaidő, hogy el lehessen szaladni a gyerekekért az óvodába, iskolába, még ha utána vissza is kell menni dolgozni.
- A munkaidő továbbképzéshez, tanuláshoz megfelelően alkalmazkodjon, és lehetőség szerint a munkáltató minden tekintetben támogassa a munkaerő minőségének javulását.
- A munkáltató információkkal, tanácsadással segítse a gyermek- és idősápolást.

2.2. A nemek közötti egyenlőség erősítése

A nők és férfiak közötti esélyegyenlőség alapvető emberi jog, az Európai Unió országainak közös értéke, egyszersmind a növekedésre, foglalkoztatásra és a társadalmi kohézióra vonatkozó uniós célok elérésének nélkülözhetetlen feltétele. Bár a nők és férfiak közötti esélyegyenlőség még mindig nem érvényesül maradéktalanul, az EU ezen a téren jelentős előrelépést tett az utóbbi évtizedekben. Ez főként az egyenlő bánásmódot biztosító jogszabályoknak, a nemek közötti esélyegyenlőség érvényesítésére hivatott kezdeményezéseknek és a nők érvényesülését elősegítő célzott intézkedéseknek köszönhető.

Az Európai Unióban a nők és férfiak közötti esélyegyenlőségre az alábbiak jellemzők.

- A nők foglalkoztatási aránya növekszik, de továbbra is elmarad a férfiakétól, annak ellenére, hogy a nők többségben vannak az egyetemi hallgatók és az egyetemi végzettséggel rendelkezők körében.
- A nők órábéra továbbra is átlagban 17.4%-kal kevesebb a férfiakénál, és ez a helyzet előreláthatóan nem változik az elkövetkező időkben.
- A nők továbbra is alulreprezentáltak a gazdasági és politikai döntéshozói pozíciókban, bár részarányuk növekedett az utóbbi évtizedben.
- Még mindig a jóval nagyobb szerep jut a nőknek a családi feladatok ellátásában.
- A szegénység kockázata magasabb a nőknél, mint a férfiak esetében.

Ezzel szemben Dévaványán a foglalkoztatottak körében a nők jelentős többsége jellemző (749 nő, 455 férfi az adatszolgáltató foglalkoztatók által foglalkoztatottak között), melynek oka a művelődési, oktatási, szociális intézményekben dolgozók arányában lelhető fel. A településen a szegénység kockázata és a munkanélküliség sem jelentősen nagyobb a nőkre, mint a férfiakra nézve.

Ettől függetlenül kívánatosak mindazon törekvések a Varázskapu projekt és minden más leendő fejlesztés kapcsán, melyek a nemek közti egyenlőség erősítését célozzák meg. Dévaványa Város Önkormányzata ezért is javasolja a projekt által megteremtett munkahelyek kialakításánál a következő szempontokat figyelembe venni.

- A munkáltatók kerüljék el a női munkavállalókkal kapcsolatos téves sztereotípiákat.
- A nők jövedelme azonos feladatkör esetén ne legyen a férfiakétól eltérő, akárcsak a jutalmazási rendszer és egyéb juttatások.
- Ne különbözzenek nemenként a túlóráztatás és a szabadságolás feltételei.
- Humánpolitikai eszközök alkalmazásánál (pl. munkaerő-felvételnél, munkaköri besorolásnál és előléptetésnél) a munkáltató ne tegyen különbséget nő és férfi között.
- A munkáltatók legyenek külön tekintettel a gyermeküket gondozó (főként az azokat egyedül nevelő) anyákra és apákra, valamint bánjon diszkrimináció-mentesen a várandós és szoptatós anyákkal.

2.3. Fogyatékos személyek életminőségének és munkaerőpiaci esélyeinek javítása

A fogyatékos emberek a társadalom egyenlő méltóságú, egyenrangú tagjai, akik a mindenkit megillető jogokkal és lehetőségekkel csak jelentős nehézségek árán vagy egyáltalán

nem képesek élni. A fogyatékos emberek hátrányainak enyhítése, esélyegyenlőségük megalapozása, illetve a társadalom szemléletmódjának alakítása érdekében a Varázskapu projekt kapcsán Dévaványa Város Önkormányzata a következő követelményeket fogalmazza meg.

- A fogyatékos személyt lehetőség szerint integrált, ennek hiányában védett foglalkoztatás illeti meg.
- A fogyatékos személy foglalkoztatását biztosító munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását.
- A munkáltató a fogyatékos személy munkához jutásának elősegítése érdekében - a felvételi eljárás során - köteles biztosítani az egyenlő eséllyel hozzáférhető környezetet, amennyiben:
  - a) a megüresedett álláshelyet nyilvánosan meghirdette,
  - b) az álláshelyre a fogyatékos személy oly módon jelentkezett, hogy jelezte a meghallgatáshoz szükséges speciális igényeit, és
  - c) azok biztosítása a munkáltató számára nem jelent aránytalanul nagy terhet. Aránytalanul nagy tehernek minősül az, ha a kötelezettség teljesítése a munkáltató működését ellehetetleníti.
- Ha a fogyatékos személy foglalkoztatása az integrált foglalkoztatás keretében nem megvalósítható, úgy számára speciális munkahelyek működtetésével a munkához való jogát lehetőség szerint biztosítani kell.

2.4. Az akadálymentesítés előrehaladása

A fogyatékos személyeknek joguk van a számukra akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetre, melyen egyenlő esélyű hozzáférés biztosított. Az akadálymentesítés olyan segítség, amely a fogyatékosokon túl hasznára lehet az idősebbeknek is, de akár mindannyiunk számára jelenthet könnyebbséget.

Dévaványa Város Önkormányzata néhány jelentősebb korábbi építésnél, felújításnál is figyelembe vette ezen igényeket, ezért többek között a Polgármesteri Hivatal és az Általános Művelődési Központ akadálymentesítése is megtörtént.

A Varázskapu projekt során megvalósuló létesítmények mindegyikében kiemelt fontosságú cél a megközelíthetőség mindenki számára, beleértve a mozgásukban korlátozottakat és más fogyatékosokkal élőket. Ennek tükrében a tervezők az épületegyüttes megtervezésénél törekednek a teljes körű akadálymentesítésre a mozgásukban korlátozott, kerekesszékekhez kötött, segítővel, vagy anélkül közlekedők kisegítésére használható eszközök (fixen telepített és mobilrampa, emelőlap, korlátlift stb.) megfelelő kiválasztásával és elhelyezésével.

2.5. Roma lakosság életminőségének és munkaerőpiaci esélyeinek javítása

A Varázskapu projekt megvalósítása és az épületegyüttes üzemeltetése során a munkáltató nem tehet különbséget nemzetiség szempontjából, egyben köteles segíteni az etnikai kisebbséghez tartozó munkatársakat a munkavállalók közötti egyenlő feltételek elérésében.

A település legjelentősebb kisebbségét szervezetileg a Cigány Kisebbségi Önkormányzat képviseli, melynek elnöke meghívást kap a szociális bizottság által évi öt alkalommal tartott ülésekre. A roma lakosság életminőségének, munkaerőpiaci esélyeinek javításához segítségükre számíthat az önkormányzat.

A roma kisebbséghez tartozó munkavállalókkal kapcsolatos intézkedések súlypontjai:

- a beilleszkedés elősegítése,
- az előmenetel segítése,
- a munkavégzéshez szükséges képzésekben való részvétel ösztönzése és támogatása,
- több gyermek esetén a családi feladatok megkönnyítése.

2.6. A negyven évnél idősebb Munkatársak helyzetének javításával kapcsolatos intézkedések

A 40 év feletti alkalmazottak munkahelyi esélyegyenlőtlensége elsősorban a romló egészségi állapotból és a képzettségbeli hiányosságokból eredő problémákra vezethető vissza. A munkáltatók számára kitűzött cél, hogy minden olyan körülmény feltárásra kerüljön, amely révén az esélyegyenlőség sérelme elkerülhető.

A negyven évnél idősebb munkavállalókkal kapcsolatos intézkedések súlypontjai:

- az előmenetel segítése,
- a munkavégzéshez szükséges képzésekben való részvétel ösztönzése és támogatása,
- a nyugdíj előtt álló munkatársak életpályájának segítése,
- a nyugdíjas munkatársakkal való humánus törődés.

2.7. Az emberi méltóság tiszteletben tartása

Az emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva - a klasszikus megfogalmazás szerint - az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljes szabályozás alá vonhatók, nincs érinthetetlen lényegük.

A Varázskapu projektben munkáltatóként résztvevő jogi személyek felé támasztott követelmény a munkavállalók emberi méltóságának tiszteletben tartása, tételesen:

- felmérni az emberi méltóság tiszteletben tartásának jelenlegi gyakorlatát,

- olyan feltételeket, körülményeket kialakítani és olyan szabályzatokat működtetni, amelyek az emberi méltóság tiszteletben tartását a gyakorlatban érvényesítik.
- az emberi méltóság tiszteletben tartásának elvét érvényesíteni a munkatársak, vezetők kiválasztásban,
- kidolgozni a vezetőkkel szemben támasztott követelményeket az emberi méltóság tiszteletben tartása tekintetében,
- az emberi méltóság tiszteletben tartása szellemében fejleszteni szervezeti és vezetési kultúrájukat, valamint a munkavállalókkal való kapcsolattartás lehetőségeit.

2.8. Egyenlő bánásmód a munkatársak kiválasztása során, a munkafeltételek biztosításában, a bérezésben, valamint az információhoz való hozzáférésben

A Varázskapu projekt megvalósítása és a későbbi üzemeltetés során a gesztor önkormányzat a munkavállalók alkalmazásával kapcsolatban az alábbi követelményeket támasztja.

A Varázskapu létesítményei munkaerő-szükségletének kielégítése során szem előtt kell tartani a hátrányos megkülönböztetés tilalmát.

Ennek érdekében:

- Az álláshirdetések megfogalmazásakor és a munkatársak kiválasztása során tilos különbséget tenni kor, nem, nemzetiség, családi és egészségügyi állapot szempontjából.
- A jelöltek kiválasztásánál a hangsúlyt az adott munkához szükséges készségekre, képességekre, jártasságokra és tapasztalatokra kell helyezni.
- A hosszú szakmai, gyakorlati munkatapasztalatokat és az ezen alapuló megbízhatóságot a többi készség és képesség elemhez hasonló súllyal javasolt figyelembe venni.
- Előzetes képzéshez, betanuláshoz kötött munkakörök betöltésénél a negyven év feletti pályázatát nem szabad elutasítani csak arra hivatkozva, hogy a képzés és a betanítás korukból következően már nem kifizetődő befektetés.

A munkavégzés során segíteni kell a munkavállalót abban, hogy:

- hozzájusson a szervezeti egység rendelkezésére álló, a munkaköri kötelezettség ellátásához szükséges munkafeltételekhez,
- hozzáférjen a szervezeti egység rendelkezésére álló forrásokhoz,
- részesedjen a szervezeti egységre háruló feladatokból az adott feladatokhoz szükséges készségek, képességek, jártasságok és tapasztalatok alapján.

A munkáltatóknak gondoskodniuk kell arról, hogy a törvényileg megszabott illetménytáblázat kötelező minimuma feletti összeget az azonos értékű munkáért azonos illetmény elve alapján állapítsa meg.

A munkáltatók legyenek elkötelezettek a munkavállalók egészsége és biztonsága iránt, ezért olyan személyügyi politikát alakítsanak ki, amely hozzájárul a munkavállalók egészségéhez és biztonságához. A munkavállalók jó egészségi állapotának megtartására, betegségeik megelőzésére a munkáltatók aktív eszközökkel ösztönözzék a munkavállalókat az

egészséges életmód kialakítására, folytatására.

A munkáltatónak kötelessége gondoskodni arról, hogy minden munkatársa korlátozás nélkül hozzájusson:

- a munkavégzéshez szükséges információkhoz,
- a munkaköri kötelezettsége ellátásához szükséges eszközökhöz és feltételekhez,
- a szűkebb és tágabb munkahelyi közösségben való egyenrangú részvételhez,
- az egyéni fejlődéséhez,
- az érdekeinek érvényesítéséhez és megvédéséhez.

A szakképzett és alkalmazkodó-képes munkaerő számának növelése érdekében a munkáltatók biztosítsák az egész életen át tartó tanulás lehetőségét. A munkáltatók a munkavállalóik tanulási, továbbképzési és fejlődési igényeit folyamatosan vizsgálják át, azokat érdekekkel hangolják össze. A negyven év felettieket kiemelten ösztönözzék a tanulásra, a továbbképzésre, az átképzésre és egyéb fejlődési lehetőségeik igénybevételére.

III. FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS

1. Kiemelten fontos környezeti és környezetvédelmi célok

Déaványa Város Önkormányzata kiemelten fontos környezetvédelmi céloknak az alábbiakat tekinti:

- a hulladékok kezelésének korszerűsítése,
- a szennyvízcsatorna-hálózat fejlesztésének folytatása,
- felszín alatti vizeket veszélyeztető tevékenységek visszaszorítása,
- regionális vízműutak vízbázisának védelme és a gazdasági fejlesztések lehetőségének biztosítása, a lakóterületek védelme mellett.

Ezen tanulmányon túl a Békés Megyei Településfejlesztési koncepció, a Szeghalomi kistérség Gazdaságfejlesztési Programja és Déaványa város általános rendezési terve is tartalmaz környezetvédelmi munkarészeket.

2. A környezeti elemek állapota

2.1. Levegő

2.1.1. A levegő minősége

A termelési, háztartási tevékenységek során az ember légszennyező anyagokat juttat a levegőbe. A légköri folyamatokban az atmoszféra öntisztuláson megy át, ennek ellenére csak korlátozottan terhelhető, ezért a légszennyezést szabályozni és ellenőrizni kell. A légszennyező anyagok légnemű, folyékony és szilárd halmazállapotúak. Keveredésük folytán kémiai és mechanikai hatásokon mennek át, ún. aeroszolókat képeznek a levegőben. Összetételük szerint toxikusak vagy nem toxikusak. A levegőminőséget a település fekvése, a klimatikus viszonyok és az emberi tevékenység együtt határozzák meg.

Napjainkban az ipari és mezőgazdasági tevékenység, a fűtés mellett az egyre növekvő közlekedés égéstermékei a leginkább meghatározóak a levegőterhelés tekintetében. Az Alsó-Tiszavidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség 2007. évben a régió több pontján mérte és értékelte folyamatosan a 24 órás átlag koncentrációt a jellemző szennyező komponensek, azaz kén-dioxid és nitrogén-dioxid tekintetében, valamint az ülepedő por szennyezettséget. A légszennyezettségi indexmérések eredményét az alábbi értékelések jellemzik:

Kén-dioxid (SO₂) szennyezettség tekintetében a régióra a kiváló minősítés jellemző. A környezeti levegőben a légszennyezőanyag csak minimális koncentrációban (max: 3 µg/m³/éves középérték) fordult elő. A kéndioxid a kéntartalmú tüzelőanyagok (szén, olaj) elégetéséből, valamint a dízelmotorok kipufogó gázaiból származik. Az embernél légúti megbetegedést idézhet elő, a növényzet is különösen érzékeny rá.

Nitrogén-dioxid (NO₂) tekintetében is a kiváló minősítés jellemző, a koncentráció értéke (max: 16-18 µg/m³/éves középérték). A fosszilis energiahordozók elégetésén túl jelentős mennyiségben a közlekedésből is a légkörbe kerül. A nitrogén oxidok toxikus légszennyezők, tüdő- és légúti ártalmak előidézői, idült tünetei a légcsőhurut és a vérképváltozás.

Ülepedő por tekintetében a jó minősítés jellemző, a koncentráció (4-6g/m²*30nap) közötti középértéken van. A lebegő por részecskéi közül a 10 µm-nél kisebbek sokáig tartózkodnak a levegőben, az 5 µm-nél kisebbek a legveszélyesebbek, mivel növelik a daganatos (tüdő) megbetegedések kockázatát.

Ipari szennyezés nem jellemző Dévaványán, csak a mezőgazdasági deflációból származó lebegő por jelent némi nem számottevő terhelést. A légszennyező pontforrások közül a téglagyár, valamint a Szarvasi Vas-és Fémmfeldolgozó és asztalos üzemek bezárásra kerültek, így további légszennyezési terheléssel nem kell számolni.

2.1.2. Levegőtisztaság-védelmi követelmények

Levegőtisztaság-védelmi szempontból, a település teljes bel- és külterületére a 14/2001.(V.9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet által megengedett immissziós határértékek vonatkoznak.

2.1.3. Levegőszennyezettségi zóna

A településen immisszió mérő állomás nem működik. A levegő védelmével kapcsolatos tevékenységekről szóló, 21/2001(II.14.) Korm. rendelet szerinti légszennyezettségi zónákat a 4/2002.(X.7.)KvVM rendelet hirdette ki. Ez alapján a település az alábbi zónacsoportokba tartozik, szennyezőanyag szerint:

Zónacsoport szennyezőanyagok szerint					
	Kén-dioxid	Nitrogén-dioxid	Szén-monoxid	Szilárd (PM10)	Benzol
Déaványa területének besorolása	F	F	F	E	F

A hivatkozott rendelet a szálló por tekintetében sorolja eggyel magasabb szennyezettségi kategóriába a területet (az ország egész területével együtt), tekintettel arra, hogy általános jellemző az évente több esetben, határértéket meghaladó légszennyezettség előfordulása.

2.1.4. Ökológiailag sérülékeny területek

A város belterületén levegőtisztaság-védelmi szempontból „ökológiailag sérülékeny terület” nem található.

2.1.5. Légszennyező anyagok emissziója

A településen az alábbi forrásokból származnak légszennyező anyagok:

- lakóházak, intézmények fűtése
- ipari, szolgáltató tevékenység
- mezőgazdasági tevékenység
- közúti járműforgalom

2.1.6. Fűtésből származó légszennyezés

A településen a vezetékes gázellátás a belterületen biztosított. A gázellátásba bekötött kereskedelmi családi házak jelentős részénél jellemző a kiegészítő vegyes tüzelés. Az intézményeknél gáztüzelés van.

2.1.7. Közlekedés által okozott légszennyezés

A település belterületén a 4205.sz. (Kisújszállás-Körösladány), illetve a 4231.sz. (Gyomaendrőd irányában) negyedrendű mellékutak helyi forgalma, és kismértékű átmenő forgalom jelentkezik. Mindkét út jelenlegi motoros jármű forgalma kb. 3 100 jármű/nap. 2008-as felmérés alapján a településen napi átlagban a személygépjármű forgalom 1 742, motorkerékpár forgalom 139, autóbusz forgalom 26, tehergépjármű 215, lassú jármű 111, kerékpár 1116 db. A településen a belterületi közutak teljes hossza, 33 173 km, a külterületi közutak 1 506 km-t tesznek ki.

Járművek által kibocsátott légszennyező anyagok (régiós mérési adatok a településre levetítve)		
Szénhidrogén- származékok kg/év	Nitrogénoxidok kg/év	Szénmonoxid kg/év
~7 tonna/év	~5 tonna/év	~40 tonna/év

2.1.8. Gazdasági tevékenységből származó légszennyezés

Az üzemi és szolgáltató létesítmények légszennyező tevékenységeire és a légszennyező forrásokra 21/2001.(II.14.)Korm. rendelet vonatkozik, az általuk kibocsátható légszennyező anyagok határértékeit a 14/2001.(V.9.)KöM-EüM-FVM együttes rendelet állapítja meg. Az előzetes tájékozódás alapján káros mértékű, azaz határérték feletti légszennyezést a helyhez kötött források a jelenleg ismert állapotban nem okoznak.

Jelentős légszennyező hatást okozó üzemi telephely nincs, a belterületen meglévő üzemek jellemzően nem jelentenek terhelő hatást a környezetre (rizshántoló üzem, villamosgép-tekercselő üzem stb.) Illékony szerves oldószereket (VOC) felhasználó, jelentősebb üzemi telephely nincs. A külterületi állattartó telepeknél az almos- és hígtrágyából származó bűzhatás jelentkezik.

2.1.9. Környezeti levegőminőség (immisszió)

Mivel a településen immissziós mérőállomás nem működik, csupán a légszennyező források alapján becsülhető, hogy tartósan nem fordul elő határértéket meghaladó légszennyezettség, egyik szennyezőanyag esetében sem.

Békés megyében általában jellemző, hogy a szálló és ülepedő por koncentrációja –az időjárási viszonyoktól függően – esetenként meghaladja a határértéket. A megnövekedett porterhelés jellemzően közlekedési és mezőgazdasági eredetű. A burkolatlan utak, a szántóföldi művelésű területek nagy aránya, a kevés erdőterület, a védőfasorok hiánya egyaránt közrejátszik ennek alakulásában. A gázfűtés elterjedésével a tüzelésből származó szilárd légszennyező anyagok mennyisége ma már kevésbé jelentős. Az ólmozatlan benzin használatának köszönhetően, 1998 óta a szálló poron belüli ólomtartalom a kimutathatósági határ közelébe csökkent.

A területre általánosan jellemző levegőminőségi probléma az allergiát okozó pollenek időszakosan megemelkedő koncentrációja, melyek közül a parlagfű pollen az egyik kritikus anyag. A gyommentesítés, a dűlőutak, árkok környezetének rendben tartása enyhíthet a problémán.

2.2. Talajállapot

A Növény- és Talajvédelmi Központi Szolgálat koordinálásában Talajvédelmi Információs Monitoring (TIM) működik. A TIM pontok vizsgálatára minden évben, azonos időszakban kerül sor. Az eddig végzett széleskörű talajkémiai és fizikai helyszíni és laboratóriumi vizsgálatokról összefoglalóan az alábbiak fogalmazhatók meg:

- A mérési adatok alapján (melyek elsősorban fémekre és toxikus elemekre vonatkoznak) a tavalyi évhez hasonlóan megállapítható, hogy a város külső környezetében megfelelő a talaj minősége.
- A mezőgazdasági művelési ágaknak megfelelő (szántó) hasznosításban lévő földterületeken minden évben természetek árutermelő növényt.
- Az alkalmazott termesztési technológia, és a környezeti hatások, a termőföldek minőségében (1992. évben rögzített állapothoz viszonyítottan) változást nem okozott.

2.3. Vizek

Dévaványa földrajzilag a Körös-Berettyó-közi tájegységhez tartozik, azon belül a Nagy-Sárréthez tartozó alföldi fekvésű szikes terület közeli sík. A morfológiai egyensúlyt csak helyenként szakítják meg kisebb-nagyobb, csupán néhány méter magasságú buckák. A Földmérési és Távérzékelési Intézet Központi Adat és Térképtárának adatai alapján a település tengerszint feletti átlagmagassága 85,00 mBf.

A Békési medence az Alföld egyik legmélyebb almedencéje, a felszín közeli talajtani képződményekben a folyóvízi feltöltés a jellemző. A terület a Tiszántúl felszíni vizekben leggazdagabb tájához tartozik, jellemzően az év első felében levonuló árhullámok szeszélyes ingadozása miatt a vízbőség látszólagos. Az időjárás függvényében a belvizes és aszályos időszakok váltják egymást. A régió talajvizét felszín közeli jó vízvezető képességű kavics és homokrétegek tárolják, a talajvíz közepes mélysége 4-5 m-re található a talajszint alatt. Az elmúlt 50 év idősorai alapján a sokéves ingadozás akár a 4 m-t is eléri, 2005-2006-ban sajnos a talajvízszint az 1,8 m-t is elérte.

2.3.1. Vízellátás

A terület földtani felépítése alapján elmondható, hogy 450-600 m-ig települtek negyedkori rétegek. A nagyvastagságú Pleisztocén üledékösszlet alatt 800 m mélységig harántolhatók a Pliocén Levantei emeletébe tartozó, zömmel agyagos üledékek. Ez alatt tárhatók fel a medenceüledékek közül a legnagyobb vastagságot elérő Pannon emelet rétegei, amelyek a legjobb hévíztárolók.

Déaványa és közigazgatási területe vízföldtani szempontból a Körös-Berettyó-süllyedék területén foglal helyet. A domborzata sík, 82,00 – 87,00 mBf.

Ivó- és egyéb használati vízbeszerzésre a negyedkor (Pleisztocén) folyamán kialakult porózus homokszinteket lehet elsősorban számításba venni. A homokos képződmények hidegvíz nyeresére kb. 350 m-ig alkalmasak, ez alatt már nagyobb hőmérsékletű víz vagy hévíz van jelen.

Déaványa közigazgatási területén lévő vízjogi engedéllyel rendelkező mélyfúrású kutak jellemző adatai:

Ssz.	Kataszteri szám	Helyi név	Talp (m)	Szűrő felső (m)	Szűrő alsó (m)	Nyug. vsz. (m)	Lét. éve.	EOV X	EOV Y
1	K 52	Aranykalász Sz. Köle	276,0	195,5	268,8	-5,0	1970	186500	794700
2	K 33	Kétmalom	427,0	396,5	414,0	0,9	1963	186300	797700
3	K 32	Lórés	250,5	205,0	246,0	-0,8	1963	186798	793131
4	K 30		246,0	227,6	239,5	-0,6	1961	190004	798704
5	K 36	Szikhalom	114,0	108,0	113,0	-4,5	1962	187600	792959
6	K 39	Őrhalom	450,0	363,0	440,0	2,1	1965	192279	800073
7	K 10	ÁFÉSZ	213,0	202,0	210,0	-3,1	1954	189076	794767
8	K 14		245,0	234,0	24,0	-1,5	1954	188452	794505
9	K 28*	Strandf. /fu.1986/	910,0	850,0	896,0	9,0	1961	189000	794200
10	K 54		110,0	84,0	99,0	-3,7	1977	195379	793759
11	K 43		150,0	119,0	138,0	-4,2	1967	194849	793152
12	K 20		212,0	203,0	209,0	-1,5	1954	193329	795270
13	K 27	TSz. Laponyag	257,2	237,3	252,9	-1,7	1959	194701	792662
14	K 35	Papp tanya	147,4	105,8	139,0	-4,5	1963	191749	793395
16	K 41		386,0	37,0	377,0	1,2	1965	191924	795229
17	K 49	Papp tanya	234,3	172,0	228,0	-3,2	1969	191800	793400
18	K 18	Futó t.	125,				1908	19680	80044

			0					0	3
19	K 51	Kősziget	223,6	192,0	210,0	-2,3	1970	184800	790400
20	K 40	Nap és Zöldfa u.	150,0	86,0	131,0	-3,0	1965	188438*	794997*
21	K 16	Kladányi-Zsombék	221,6	210,7	217,0	0,2	1956	188286	796351
22	K 7	Tompa u.	727,05	716,5	724,5	2,0	1929	189505	795480
23	K 11	Piactér	330,0			3,5	1894	188860	795193
24	K 45		161,0	116,0	138,0	-5,3	1968	190386	793789
25	K 29*	I/1 /fu.1985/	125,0	89,0	94,0	-7,1	1961	189000	794200
26	K 38	I/2 tartalék /fu.1981/	251,0	176,5	245,5	-5,0	1964	189001	794206
27	K 46	II/1	203,0	179,0	196,0	-3,5	1968	189414	796490
28	K 61	I/5	130,5	107,5	122,5	-7,5	1986	188999	794255
29	K 70	II/4	155,0	135,0	147,0	-11,6	1991	189340	796490
30	K 71	II/5 tartalék	112,0	95,0	105,0	-9,5	1991	189353	796480
31	K 48	II/3	650,0	460,5	609,0	3,3	1969	189300	796400
32	K 59	I/4	670,0	617,0	662,0	0,5	1980	189000	794300
33	K 6	B.6 MÁV fu. 1976 6/a	232,0	222,8	228,0	-3,8	1976	189469	794084
34	K 60	ÁG Atyaszegi legelő	125,0	113,0	123,0	-4,6	1980	197900	797400
35	K 15	Polgármesteri Hiv.	350,0				1925	188500	795600
36	K 37	Aranykalász	106,0	100,0	105,0	-4,8	1962	190197	788358
37	E 6	Szabó Ferenc 0734/4 hrsz	53,8	50,0	52,0	-3,0		185400	799700
38	K 72	FITOVERK Kft. 0734/4136,0	136,0	119,0	131,0	-6,0	1994	185350	799660
39	K 1	IKARUS-FÖNIX	308,9					190600	795400

* A csillaggal jelölt koordinátákkal nem a helyi névvel jelölt helyre került ill. azonos koordináták

A kutak körül 10 m sugarú körben belső védőövezetet kell fenntartani a 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet (a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási-művek védelméről) értelmében.

2.3.2. Felszín alatti vizek

A felszín alatti vizekkel kapcsolatban a 33/2000.(III.17.) Korm. rendelet (a felszín alatti vizek minőségét érintő tevékenységekkel összefüggő egyes feladatokról) szerinti területi érzékenységi besorolás:

Dékványa az „A”, fokozottan érzékeny területekhez tartozik (ahol az intézkedési szennyezettségi határérték C_1).

A település vízellátása 1998 óta a Közép- békési Regionális Vízmű rendszerről biztosított.

A hálózat teljesen kiépített a meglévő belterületen.

A vízjogi üzemelési engedély iktatási száma: 12.130/1999.;

Vízikönyvi szám: Szeghalom/272.

A szükségvízellátást a K 46 (II/1), K 48 (II/3), és K 70 (II/4) számú kutak biztosítják a II. sz. vízműtelepen.

A vízmű fontosabb adatai:

Kiépítés kezdete: 1971

Átlagos napi vízigény: lakossági: 773 m³/d (8753 fő)

Ipari: 152 m³/d

Maximális napi vízigény: 1671 m³/d

Órai maximum: Átlagos fogyasztásnál: 92,5 m³/d

Max napi fogyasztásnál: 167 m³/d

A Regionális Vízműről átvett éves mennyiség: 337137 m³/év (924 m³/d)

A hálózatra kapcsolt háztartások száma: jelenleg: 3325 db

Ebből komfortos: 1488 db

Udvari kifolyós: 1837 db

Üzemelő kifolyók száma: jelenleg: 77 db (vízmérővel nem felszerelt)

Az ivóvízellátó vezetékes törzshálózat fontosabb adatai:

Csőátmérő	Acny (m)	Csőátmérő	KMPVC (m)
100 mm-ig	45500	110 mm-ig	2400
200 mm-ig	11200	225	
Összesen: 56700			2400
Hálózat összesen:			59100

2.3.3. Ivóvíz

Az ivóvíz minőségi követelményeinek, az ellenőrzés rendjének szabályozása értelmében az ivóvíz minőségét az üzemeltető Békés Megyei Vízművek Rt., valamint hatósági ellenőrzés keretében a megyei ÁNTSZ vizsgálja. A megyei ÁNTSZ jelentési kötelezettségéből kifolyólag rendelkezik az üzemeltetői vizsgálatok eredményeivel is. Ezért a szolgáltatott víz minőségéről az összes vizsgálati eredmény birtokában tudnak tájékoztatást adni.

A közüzemi ivóvízhálózat kijelölt pontjáról történtek mintavételek, amelyeket meghatározott ütemterv alapján az üzemeltető havonkénti, az ÁNTSZ pedig negyedéves gyakorisággal végezte.

A vízminőség folyamatos fenntartása érdekében a szükséges vízkezelési intézkedések és azok végrehajtása (mosatás, fertőtlenítés, stb.) megtörténtek.

A közüzemi ivóvíz rendszeres kontrollja (üzemeltetői, hatósági), a szükség esetén tett intézkedések eredményeként a városban a vízminőséggel összefüggésbe hozható egészségkárosodás nem fordult elő.

A belterületi lakosság gyakorlatilag nem ellenőrzött, egyedi kutakból származó vizet ivási céllal nem fogyaszt. A családokban évről-évre nő a palackozott ásványvizek fogyasztása. A növekvő tendencia nem a közműves ivóvíz hiányosságaira vezethető vissza, hanem inkább a változatos íz-harmónia és az erőteljes reklám következménye. Nincsenek ugyan felmérések, de közismert, hogy a lakosság 2-3 %-a rendszeresen fogyaszt házilag hűtött termálvizet is. Lakosonként kb. 30 m³ ivóvizet fogyasztanak el évente.

Nem elhanyagolható és megoldandó problémaként jelentkezik a vízhálózat előregedése, valamint az azbeszt-cement csövek cseréjének szükségessége sem.

2.3.4. Talajvízállapotok

A talajvizek szintje a mintavételi kutak adatai alapján januárban és februárban adódott a legmagasabbnak. Február, március hónapoktól a talajvíz szintje egységesen csökkent, melynek mértéke változó (0,5 – 2,0 m). A negatív irányú változás általában az év végéig jellemző volt. Helyenként október hónaptól pozitív irányú változások is történtek.

A fenti talajvízszint ingadozások a korábbi években is tapasztalhatóak voltak. Az előző évhez képest helyenként az éves maximum, ill. minimum értékek 10-30 centiméterrel kisebbnek adódtak.

2.3.5. Belvízmentesítés – vízkárelhárítás

A belvízelvezető csatornák és árkok nyomvonalán állandó felügyeletet biztosított az önkormányzat Karbantartó Részlege, az átfolyási akadályok és egyéb szennyeződések azonnal eltávolításra kerülnek. A zsilipek a megadott üzemelési rend szerint működnek.

Esőzések alkalmával az elvezető rendszereken helyszíni bejárásokkal és a dugulások azonnali megszüntetésével biztosítják a vizek zavartalan lefolyását.

Nemrégiben befejeződött a belterületi vízrendezés II. ütemezésű kivitelezése, kiépítésre került 0,7 km zárt csapadékvíz csatorna, 14 km nyílt csatorna mederlapokkal való burkolása, 9 km földmedrű csatorna kiépítése és 2,5 km áteresztő beépítése. A fejlesztés várhatóan nagyban elősegíti az érintett településrész belvízmentesítését, egy 13 km-es szakasz kiépítését célzó harmadik ütemének pályázata pedig most van folyamatban.

2.3.6. Tűzvédelem

A hálózaton a tűzcsapok kiosztása ritkább, mint a tűzvédelmi szabályzatban (védendő építménytől 100 m-nél távolabb nem lehet megközelítési útvonalon mérve) rögzített távolság.

Tárolók:

A víztermelés és fogyasztás kiegyenlítését az alábbi tárolók végzik:

A víztorony összes térfogata:	350 m ³
alsó üzemi vízszintje	114,8 mBf
a felső üzemi vízszintje	121,8 mBf
Felszíni víztároló a II.sz vízműtelepen:	
térfogata:	100 m ³
alsó üzemi vízszintje	85,4 mBf
felső üzemi vízszintje	88,1 mBf

A hálózati veszteség az éves szolgáltatott víz 19 %-a.

A szolgáltatott a mérési eredmények átlagát tekintve megfelel a 201/2001 Korm. rendelet előírásainak.

2.3.7. A szennyvíz felosztottsága, elvezetése

Dévaványa Nagyközség Tanácsa 1987-ben 17/1987 számú határozatával döntött arról, hogy a település szennyvízhálózatát, a tisztító teleppel együtt kiépíti. Megbízást adott a Békés megyei tervező vállalatnak, a település egész területére vonatkozó beruházási program elkészítésére. A tervező vállalat 35-13/9 munkaszám alatt elkészítette a megvalósíthatósági tervet. A terv a települést 10, önálló átemelővel ellátott öblözetre tagolta. Az öblözetek egymásra épülve biztosították a szakaszos megvalósítást, illetve üzemeltetés lehetőségét.

A beruházás első ütemét 1988-89-90-ben valósította meg a település. Ebben az ütemben készült el az 1-3 számú öblözet gerincvezetése és a Tisztítótelep első, 500 m³/nap kapacitású üteme.

Az elkészült beruházás üzemeltetését szerződés alapján a Békés Megyei Vízművek Zrt. végzi. Az Önkormányzat Víziközmű társulat szervezését, létrehozását szorgalmazta, hogy a beruházás forrásainak előteremtésébe és társadalmi úton történő megvalósításába a lakosságot is bevonja.

A további öblözetek kiépítésekor a meglévő társulat kibővült az új érdekeltekkel és a továbbiakban társberuházói szerződés alapján működött együtt a beruházó Önkormányzat és a Víziközmű Társulat. Az egyes öblözetek megvalósításához szükséges források központi támogatásból, lakossági hozzájárulásból és önkormányzati támogatásból álltak össze.

A következő beruházási ütem a 9. sz. öblözet területére vonatkozott, időpontja 1993-94. év. Az Önkormányzat céltámogatási igénybejelentését 50%-os mértékben támogatta a Bíráló Bizottság.

A beruházás folytatásaként 1995-96-ban 5. számú szennyvízöblözet épült meg. A költségeit TEFA támogatásból, lakossági hozzájárulásból és önkormányzati saját erőből biztosították. 1996-2002-ig a további öblözetek kiépítésére központi forrásból az Önkormányzat nem jutott támogatáshoz, céltámogatási igénybejelentéseit a 2-4-es öblözetre sorban elutasították kerethiányra hivatkozva.

Ekkor a már működő csatornahálózaton kikerült szennyvíz a Tisztítótelep első ütemében kiépített kapacitását lekötötte. A vízügyi hatóság a további gravitációs hálózat kiépítésének engedélyét a tisztító telep bővítéséhez kötötte.

A telep bővítését a Területfejlesztési Alap és az üzemeltető által nyújtott támogatásból sikerült megvalósítani 1996-ban. A telep kapacitása 1000 m³/napra növekedett, ami a település teljes területén keletkezett szennyvíz tisztítását el tudja végezni.

2001-ben lakossági nyomásra döntött az Önkormányzat a gravitációs hálózat további, 2-4-es öblözetre kiterjedő területén a beruházás folytatása mellett annak ellenére, hogy céltámogatási igénybejelentését ismételten elutasították kerethiányra hivatkozva. Az érdekelt lakosok lakástakarékpénztári szerződések kötésével járultak hozzá a szükséges forrás előteremtéséhez. A 2-es öblözet így 2001-ben elkészült, 20 millió forintos Területfejlesztési Alap támogatással.

Az Önkormányzat a 4. öblözetre benyújtott céltámogatási igénybejelentését támogatta a Kormányzat, így az újabb öblözet 2002-2003-ban megépült. A további öblözetek mérete, terjedelme indokoltá tette volna több öblözetet magába foglaló ütemben továbbépíteni a hálózatot. A meghiúsulás oka az Önkormányzat önerő hiánya volt.

Így került sor a viszonylag kis méretű 6-os, majd 7-es öblözet kiépítésére 2004-2005-2006-ban. Mindkét öblözethez központi támogatást nyert az Önkormányzat, a lakosság lakástakarékpénztári szerződésekkel járult hozzá a források előteremtéséhez. A 2007-es évben benyújtott céltámogatási igénybejelentést kerethiányra hivatkozva nem fogadták el.

Dévaványa Város a 25/2002 (II. 27) Korm. Rendelet 5. táblázata alapján önálló szennyvízelvezetési agglomeráció, melyet jogszabály kötelez a szennyvíz közműves elvezetésére és ártalommentes elhelyezésére 2015. december 31-ig. A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 46-48. § a helyi önkormányzatok környezetvédelmi feladatait állapítja meg, amely alapján a települési önkormányzat gondoskodik az illetékességi területére önálló települési környezetvédelmi programban foglalt feladatok végrehajtásáról, melynek kötelező elemeként a kommunális szennyvízkezelés, -gyűjtés, -elvezetés, -tisztítás is kötelező feladata.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 8. § alapján a települési önkormányzat feladata a helyi közszolgáltatások körében kiterjed az épített és természeti környezet védelmére, a csatornázásra, az egészséges életmód közösségi feltételeinek elősegítésére.

A fenti jogszabályok a 25/2002 (II. 27) Korm. rendelettel összhangban kötelező feladatként írják elő az Önkormányzat számára a szennyvízelvezetés és tisztítás megoldását. Ennek végrehajtására az 1990. évi LXV. törvény 4. § alapján önkormányzati intézményt, vállalatot, más szervezetet alapíthat.

Dévaványa Város Önkormányzatát a 25/2002 (II. 27) Korm. rendelet a Nemzeti Települési Szennyvíz-elvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról kötelezi, hogy a beruházását 2015. december 31-ig be kell fejezni.

Ennek szellemében a településen az elmúlt 10 évben jelentős előrelépés történt a szennyvízhálózat kiépítése terén, a hálózat 2009-ig 84%-ban kiépült, az ingatlanok 66%-ában megtörtént a hálózatra való rácsatlakozás.

Szennyvíz elvezető és kezelő létesítmények, eszközök

Eszköz/Létesítmény	Kapacitás	Rekonstrukcióig hátralévő élettartam	Tervezett élettartam (év)
Szennyvízcsatorna hálózat	780 m ³ /nap	31 év	30
Szennyvíztisztító telep	1000 m ³ /nap	31 év	30

2.4. Hidrológiai, hidrometeorológiai jellemzők

A terület meleg, mérsékelt száraz, forró nyarú éghajlati körzethez tartozik. Veszélyes időjárási jellemző a meleg, csapadékhiányos tavasz és nyár, illetve a hideg, száraz tél. A napfénytartam évi átlagos összege 1990-2050 óra körül alakul.

Az uralkodó szélirány ÉK-i, második helyen a DNy-i áll. Az évi középhőmérséklet 10,6°C körül alakul. A fagyos napok száma 90-100 nap. A januári középhőmérséklet -1 °C, +2,5 °C között, a júliusi 20 °C, 25 °C körül alakul. A nyári napok száma 80-85, a hőségnapoké 25-30 között változik.

Az évi csapadékösszeg 526 mm és 540 mm között ingadozik szélsőséges eloszlásban. Az őszi-téli félév csapadékösszege 220 mm, a tavaszi – nyári félévé 315 mm körül van.

A hótakaró általában december első dekádjában alakul ki, és legkésőbb március utolsó dekádjában tűnik el. A hótakarós napok száma átlagosan 30 körül alakul. A hótakaró vastagsága 5-10 cm között változik. Az első fagyos nap általában október utolsó napjaira tehető, míg az utolsó fagyos nap április első napjaiban fordul elő. A fagyos napok átlagos száma 95.

2.5. Földterületek jellemzői

A tipikusan alföldi jellegű száraz éghajlatú területen, ahol a mérsékelt mennyiségű csapadék eloszlása meglehetősen egyenetlen, a földművelés specifikumai is a terület jellemzőihez alkalmazkodva alakultak ki.

"Békés megye sajátossága, hogy területének nagy része mezőgazdasági művelésre alkalmas. Ezen belül dominál a szántóföldi növénytermesztés, elenyésző a gyümölcstermő terület és viszonylag kicsi az erdőszűkség. Talajainak több mint felét jó minőségű csernozjom talajok alkotják." / Békés megye kistérségi komplex környezetvédelmi programja, 1.3. pont /

Dévaványa környezetében jó minőségű földterületeket találunk. A város lakosai közül sokan foglalkoznak növénytermesztéssel, gazdálkodással.

2.6. Természetvédelem

Napjainkban egyre hangsúlyosabban vetődik fel a természeti adottságok humán értékei használatának igénye, a természetes élőhelyek, tájképi értékek védelmének szükségessége, természet-közeli állapotuk hosszú távú fenntartásának követelménye. Egyszerre kell a hasznosítás és a megőrzés – egyszóval a környezetgazdálkodás – szempontjait úgy ütköztetni, összehangolni, hogy a természeti adottságok és értékek, mint a közösség tulajdona, hosszú távon megmaradhasson, megújulhasson és szolgálhassa utódaink örömét és érdekeit.

A fenntartható fejlődés elvét kell szem előtt tartani, tehát a jelenben meglévő erőforrásokat oly módon kell hasznosítani, hogy a jövő generáció számára is biztosított legyen az ezzel való gazdálkodás lehetősége.

2.7. Zöldterület gazdálkodás

A zöldterületek között a legjelentősebb zöldfelületi karbantartási feladatokat az Árpád utca, Körösladányi út, Sport u, Széchenyi u, Hősök tere, Túrér környezetének rendben tartása jelenti önkormányzatunknak.

A Polgármesteri Hivatal Karbantartási Részlege a városüzemeltetési feladatok keretében az alábbi főbb un. zöldterületekkel kapcsolatos feladatokat látta el:

A téli nyugalmi időszakban a koros, beteg, száraz, illetve balesetveszélyesnek minősülő fákat kivágták vagy szükségesség szerint legallyázták. A fametszési munkálatokon kívül sor került cserjék, illetve sövények ifjítói, ritkítói metszésének elvégzésére is.

A parkokban, zöldterületeken nyolc-tíz alkalommal elvégzett fűnyírás mellett a zöldhulladék rendszeres összegyűjtésével biztosították a frekventált területeken lévő zöld környezet elvárt színvonalú megjelenését.

2.8. Allergén növények

Az ÁNTSZ Aerobiológiai Hálózata egész évben (februártól október végéig) méri 32 allergén növényfaj és két gyakori penészgomba előfordulását. A mérést pollencsapda felállításával végzik, a mért eredményeket folyamatosan heti rendszerességgel közzéteszik. Tulajdonképpen ez az időszak megegyezik a hazai flóra virágzási időszakával.

A pollenszezont régióinkban három főbb szakaszra lehet elkülöníteni. Az első tavasszal a fák virágzásakor kezdődik, a második májustól nyár közepéig tart, ekkor a fűvek és néhány gyomnövény okoz panaszokat, a harmadik pedig a július végétől őszig tartó szakasz, amikor az üröm, a parlagfű és a libatopfélék szórják pollenjüket. A növények allergológiai jelentősége attól függ, hogy mennyi pollent termelnek, mennyire elterjedtek és a pollenjük mennyire allergén, vagyis milyen gyakorisággal és milyen erősségű tüneteket váltanak ki. A szélbeporzású, barkás fáktól és az októberig panaszokat okozó parlagfűig az allergizáló növények szezonjai egymásba érnek, így azoknak a pollen allergiásoknak, akik számos fajra érzékenyek, akár februártól október végéig is lehetnek tüneteik.

Nincs életkorhoz kötve az allergia megjelenése, bármikor kialakulhatnak az első tünetek és közöttük átmenet is lehetséges. A legagresszívabb allergének: a parlagfű és fűpollen, valamint a háziporban az atka. Magyarországon legfőbb allergén növényünk a parlagfű. Az uralkodó szélirány nagyban meghatározza egy adott térség pollen szennyezettségét, Dévaványán az uralkodó szélirány É-ÉK irányú. A várostól északra elhelyezkedő gyepek és rétek szakszerű művelése meghatározó hatással van a belterületen élők közérzetére. A településen az allergén növények közül csak a parlagfű pollen fertőzése érte el a magas szintet. Nem elhanyagolható a penészgombák egész éves jelenléte sem, amelynek szennyezettsége (pl: üszőgombák) rendszeresen elérte a közepes szintet.

A 23.-30. hét között az útifű koncentrációja közepes majd magas szinten jelentkezett. A 28. héttől a nagy szárazság és hőség hatására csökkent a pollen koncentráció. A 32. héttől a 39. hétig végig magas és nagyon magas volt a parlagfű okozta pollen szennyezettség.

A parlagfű elleni védekezés fő szempontja, hogy a virágzás, pollenképződés előtt kerüljön sor a teljes kiírtásra, illetve az oldalhajtások képződésének megakadályozására. Településünkön az önkormányzat rendszeres megelőző védekezést folytat a parlagfű elterjedésével szemben. A megelőzés módjai a fizikai eltávolítás és a vegyszeres megelőzés.

2.9. Védett természeti értékek

A Dévaványai - Ecsegi puszták a Körös-Maros Nemzeti Park legnagyobb területi egysége. A védett terület 13 085 hektár nagyságú, ebből fokozottan védett 2659 hektár. Két, eredetét és élőhelyeit tekintve elkülönülő részre tagolható. Az egyik a Hortobágy-Berettyó ártere, a folyó szabályozatlan medre a partvonulatok gyepeivel, erdeivel. A másik az Ecsegfalva - Dévaványa térségében megmaradt szikes puszták mozaikja.

Dévaványa - Ecsegfalva térségének kiemelkedő természeti értéke a túzok. Közép-európai és magyarországi állományának legéletképesebb populációja él a területen. A madár védelme érdekében itt hozták létre 1979-ben a Túzokrezervátumot. A túzok megóvása, főként a szabadtéri állományvédelem - nyugalmas, tágas pusztai dűrgőhelyek, fészkelőhelyek és téli takarmánybázis biztosítása, fészekvédelem - megteremtésén múlik. A Túzoktelepre csak azok a veszélyeztetett fészkelők kerülnek be, amelyek kelése természetes környezetükben nem valósulhat meg.

A védett természeti értékek tudatos megőrzése érdekében az állam folyamatosan élőhely kezelési fejlesztéseket és fenntarthatósági programokat támogat. 2008-ban sikeresen lezárult az állatvilág védelmében folytatott Tűzok-LIFE, 2009-ben pedig a hozzá hasonló Kerecsen LIFE program. Az elmúlt tíz év történéseivel összefoglalva a következőkről lehet beszámolni:

Élőhely kezelések:

- gyepes területek legeltetési élőhely kezelése
- vizes élőhelyek legeltetési élőhely kezelése
- szántóterületek visszagyepesítése
- tűzokvédelmi szántóföld művelés
- vizes élőhely kialakítás

Beruházások:

- látogatóközpont kialakítás
- tűzokvédelmi Mintaterület létrehozása
- állattartó épületek építése
- villanyvezeték áthelyezés
- földvásárlások (gyep és szántók megvétele)
- bivaly tenyész állomány kialakítása
- szürkemarha tinó állomány kialakítása
- gépjárműpark fejlesztés
- tűzokvédelemmel kapcsolatos technikai eszközpark fejlesztés
- idegenforgalmi létesítmények kialakítása
- épület felújítások

Programok:

- agrár környezetvédelmi programok beindítása és koordinálása
- Tűzok LIFE program
- Kerecsen LIFE program
- természetvédelmi kutatások folyamatos végzése
- természetvédelmi kezelési tervek elkészítése
- folyamatos adatszolgáltatás a védett értékekről

3. Település és épített környezet

3.1. Infrastruktúra

3.1.1. Úthálózat

Dévaványa város belterületén összesen 33 km önkormányzati kezelésű út található, melyből 32 km valamilyen burkolattal rendelkezik. A külterületi közutak 1 506 km-t tesznek ki. Az utak nagy része aszfalt burkolatú, melyek állapota a városban nagyon eltérő.

A közutak minősége többségében elfogadható, a sürgősen felújítandó szakaszokra pedig TEUT–Útfelújítás és DAOP pályázatok keretében támogatást nyert a település, a felújítások jelenleg is zajlanak, általuk a közlekedési és forgalombiztonsági viszonyok jelentősen javulnak, illetve a felújítások környezetében érintett lakosság életminősége is előnyösen változik. Így a kisvárosokra jellemző tömegközlekedés és a kerékpáros közlekedés is kiteljesedhet a már korszerűsített úthálózaton. A tervezett beruházás keretében felújításra kerül mintegy 20 000 m² útburkolat. Az önkormányzat a továbbiakban is jelentős hangsúlyt tervez fordítani a közmű-rekonstrukcióba bevont, de helyre nem állított utcák hibáinak javításaira.

További feladatok:

- a város úthálózatának pénzügyi lehetőségek függvényében történő felújítása,
- városközpont felújításának folytatása,
- járdaépítések folytatása a város területén,
- a külterületi földúthálózat rendszeres karbantartása.

A helyi közutak útkategória szerinti hossza, a kiépített utak területe és átlagszélessége:

Sorszám	Útkategóriák a 19/1994. KHVM-rendelet besorolása szerint	Kiépített hossz kilométer	Kiépítetlen hossz kilométer	Kiépített utak területe ezer m ²	Kiépített utak átlagszélessége m
a	b	c	d	e	f
01	Belterületi elsőrendű főutak	0	0	0	0
02	Belterületi másodrendű főutak	0	0	0	0
03	Belterületi gyűjtőutak	15,795	0,26	69,537	4,4
04	Belterületi kiszolgáló és lakóutak	17,378	23,087	68,674	3,9
05	Belterületi közutak összesen (01+02+03+04)	33,173	23,347	138,211	0
06	Külterületi közutak	1,506	30,41	4,984	3,3
07	Bel- és külterületi közutak összesen (05+06)	34,679	53,757	143,195	0
08	Kerékpárutak	1,36	0	2,284	1,7
09	Gyalogutak és járdák	57,08	4,8	48,207	0,8

3.1.2. Műszaki infrastrukturális ellátottság

A műszaki infrastruktúra és kommunális ellátás intézményei, szolgáltatók:

Villamos energiaszolgáltató:	- E-ON Energiaszolgáltató Kft.
Gázzolgáltató:	- ÉGÁZ-DÉGÁZ ZRT.
Távközlési szolgáltató:	- INVITEL Távközlési Szolgáltató Zrt.
Vízügyi szerv:	- Békés Megyei Vízművek Zrt. - Dévaványai Víziközmű Társulat
Kommunális szolgáltató:	- TAPPE Kft. Mezőberény

3.2. Köztisztaság, hulladékkezelés

3.2.1. Szelektív hulladékgyűjtés

A szelektív hulladékok gyűjtésére szolgáló szelektív gyűjtősziget részben áll a lakosság rendelkezésére. A szelektív rendszer működtetését a TAPPE Szállítási és Feldolgozó Kft. (5650 Mezőberény, Békési út 0307/2) végzi, a háztartásokban szelektíven begyűjtött frakciók a Békéscsabai Városüzemeltetési Kft.-nek kerülnek átadásra. Az alábbi táblázat összehasonlításával jól szemléltethető, hogy az elkülönített gyűjtés gyakorlata még meglehetősen gyermekcipőben jár.

A begyűjtött és értékesített szelektív hulladék mennyiségek pontos mérésére legutóbb a 2007. évben került sor, ekkori alakulását az alábbi táblázat szemlélteti:

Szelektíven gyűjtött hulladékok mennyisége (tonnában) frakciónként:

Megnevezés	2007 (t/év)	Hgt.-ben előírt mennyiség (t/év)
Papír	0,98	132
Műanyag	0,385	118
Üveg	0,92	53
Fém	0	33
Összesen	2,285	336

Műanyag:

A begyűjtött műanyag flakon (évente kb. 0,4 tonna) mennyisége június vége és szeptember közepe között a legmagasabb. A jelentős mennyiségű műanyag flakon keletkezésének oka feltehetően az iskolai nyári szünet és a melegebb időjárás miatti italfogyasztás.

Papír:

A papírgyűjtő edényekbe a lakosság által elhelyezett újságok egy részét tüzelőanyag pótlására kiszedegetik. A begyűjtött teljes mennyiség (évente kb. 1 tonna) ami bálázás után újrahasznosítóhoz kerül. A tapasztalatok szerint a begyűjtött hulladék 50 %-a karton, 20 %-a egyéb csomagoló anyag, 30 %-a újságpapír és egyéb papírhulladék.

Üveg, fém:

A begyűjtött üveghulladék (vegyes üveg évente kb. 0,9 tonna) közvetlenül az átvevőhöz kerül. A begyűjtésben gazdaságosan újrahasznosítható fémanyag nem keletkezik.

3.2.2. Komposztálható hulladékok gyűjtése

A település belterületén minden év április közepétől november végéig a kerti és kertészeti eredetű komposztálható hulladékok gyűjtése meghatározott járatterv (havi egy alkalom) szerint került elvégzésre. A szolgáltatás igénybevételét az önkormányzat ingyenesen biztosítja a lakosság részére.

3.2.3. Lakossági gyűjtőpontok

Jelenleg nem tudják biztosítani a begyűjtés feltételeit, az önkormányzat hosszú távú terve között szerepel egy úgynevezett hulladék udvar kialakítása a komposztáló területén. A beruházás megvalósíthatóságának költsége 70 millió forint, a megvalósíthatósága érdekében Dévaványa csatlakozott a Dél-Alföldi Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszerhez (DAREH) amely fő céljának tekinti a régió hulladékgazdálkodásának modernizálását.

3.2.4. Lomtalanítási program

A lomtalanítási program eredeti jelentőségét elveszítette, a 2000. évben elfogadott hulladékgazdálkodási törvény a hulladékok minősítését és a kezelést érintő szabályokat jelentősen megváltoztatta. A régen megszokott és elfogadott „mindent az utcára ami nem kell” elv gyakorlata ma már nem folytatható.

Tavasszal és ősszel egy-egy alkalommal szerveztek lomtalanítási begyűjtést, amit a további években is szeretnének fenntartani. Az alkalmankénti gyűjtés során egy átlagos hét hulladékmennyisége került begyűjtésre.

A lakosság tájékoztatása ebben az évben is a szokásos módon lett megszervezve. A közszolgáltató a lomtalanítás kezdete előtt minden esetben felhívást tett közzé a Dévaványai Hírlapban, az ingatlanokhoz szórólapokat juttatott el, ezen tájékoztatva a lakosságot a lomtalanítás szabályairól.

3.2.5. Hulladékgyűjtő és -kezelő művek

Dévaványán egy szilárdhulladék lerakó található. A települési szilárd hulladéklerakó a környezetvédelmi hatóság határozata alapján még 2002-ben bezárásra került. A hatósági előírásoknak eleget téve kialakították a terhelt terület műszaki megfigyelő rendszerét. A lerakó környezetében létesítettek négy db megfigyelő kutat, a talajvízszint állapotát havi rendszerességgel mérik és rögzítik. Minden márciusban és szeptemberben akkreditált laboratóriummal vízvizsgálatok készülnek, a mérésekről éves összefoglaló jelentés készül a környezetvédelmi hatóság részére.

Állati eredetű hulladékok gyűjtése a gyepmesteri telepen történik. Záros határidőn belül a telepet fel kell számolni, és a környezetvédelmi és az állategészségügyi szabályok betartásával kialakított új gyűjtő telepet kell létesíteni.

A létesítmény a tervek szerint a komposztáló udvarán valósulhatna meg külső pályázati források bevonásával. A Szeghalmi - Sarkadi Kistérségi Régióval már készült pályázat, de a magas költségek miatt forrás hiányában azt nem támogatták.

A zöldhulladék hasznosítására megépített komposztáló telep vagyonkezelési szerződéssel 2007. szeptember 1.-től a FAUN Kft.-nek került átadásra. A szervezet feladata, hogy eleget tegyen az önkormányzat ezen kötelező közfeladatának, vagyis a lakosságnál keletkezett zöldhulladékok komposztálás útján történő újrahasznosításának.

3.2.6. Hulladékgyűjtés

A lakosságnál keletkező szilárd hulladék begyűjtését heti egyszeri alkalommal a TAPPE Szállítási és Feldolgozó Kft. végzi, a feladatra az önkormányzattal 2012-ig van közszolgáltatási szerződése. Az összegyűjtött hulladékot a Békéscsabai Hulladékkezelő Műbe szállítják. A hulladéklerakó telepekre beszállított összes hulladék mennyisége évente kb. 1,75 tonna.

3.2.7. Illegális szemétkerakó helyek kialakulásának megakadályozása

Déaványa Város Önkormányzat Képviselő-testülete helyi hulladékgazdálkodási tervében (HHT) célul tűzte ki, hogy az illegális hulladéklerakás megakadályozása érdekében minden törvényes eszközt és lehetőséget felhasznál a jelenség megakadályozására.

A tervben foglaltak szerint a következő feladatok kerültek elvégzésre az elmúlt évben:

- a város utcáiból és zártkerti övezeteiből a levágott gallyak, nyesedékek, valamint a kaszálékok folyamatos összegyűjtése,
- a város egész területére kiterjedően lomtalanítás elvégzése,
- a közterületeken keletkezett zugszemét telepek folyamatos felszámolása,
- szelektív hulladékgyűjtési program alapján a zsákokba tett (műanyag és fém csomagolási háztartási hulladékok) anyagok összegyűjtése.

Az önkormányzat környezet őrt alkalmaz a bezárt szeméttelap, továbbá a Petőfi utca és a Téglagyár környezetében az illegális lerakóhelyek és zugszemét telepek kialakulásának megakadályozása érdekében. A zuglerakást megelőző programok során több mint 500 m³ hulladékot szedtek össze (zöldhulladék gyűjtési program, illetve város lomtalanítási program).

3.3. Épített környezet

A települési környezet az ember által mesterségesen kialakított anyagi rendszer, amelynek alapvető funkciója az ember mindennapi életéhez elengedhetetlen társadalmi szükségletek kielégítése.

A város polgárainak, a településre érkező vendégek, az átutazók közérzetét alapvetően befolyásolja a település közterületeinek, utcáinak állapota, tisztasága, rendezettsége. Rendezett településkörnyezeti megjelenés, gondozott utcák jellemzik a települést. Összességében megfelelő a városkép.

A települési környezet állapotát jellemző tényezők:

- az épületek állapota, a települési infrastruktúra és a köztisztaság helyzete,
- az iparból és közlekedésből adódó légszennyezés,
- a közterületek állapotának elhanyagolása pénz hiányában,
- a települési zöldfelület aránya.

Az emberi egészség alakulásának környezeti összefüggései:

Az emberiség a természet szerves része. Befolyását a természetre létszámának nagyságrendje, valamint a természetre kifejtett hatása határozza meg: lakónépesség, élve születés, halálozás.

Az épített környezet állapotával kapcsolatos fő problémák:

- a lakásállomány, a lakóépületek állapotának romlása,
- a középületek, közterek (pénzügyi források hiánya, kialakult emberi magatartásformák, viselkedéskultúra, közlekedés) állapotromlása,
- a műemlék jellegű épületek állapotromlása.

3.4. A lakosság tudatformálása

A helyi lakosság környezethez való viszonya nem csupán a társadalmi és családi háttér függvénye, de befolyásolja a közösségi lét, illetve a települési és megyei önkormányzat környezeti stratégiája. Érdeemes tehát részletesen megvizsgálni a lakossági véleményeket, illetve a társadalmi kezdeményezések célját és folyamatát. Ezzel képet kaphatunk arról, hogyan érdemes egy adott közösségben tájékoztató-tudatformáló stratégiánkat alakítani. Ebbe nem csupán a gyerek- és fiatalkori nevelés tartozik bele, hanem a közvetett, felnőttekre ható tudatformáló tevékenység is. Ez utóbbinak része a környezetvédelem területén kifejtett civil aktivitás indirekt hatása is.

Az átalakuló igényekre válaszképpen fontossá vált, hogy nemcsak az egyén vagy a család szintjén, hanem a társadalom magasabb szintjein is megfogalmazódjon a mindennapi, rövid és hosszú távon tapasztalható környezeti gondokra való odafigyelés gondolata. Erre nem csupán környezetvédelmi szabályok, intézkedések bevezetésével van szükség, hanem folyamatos, tudatos szemléletformáló tevékenységgel is.

A város kiemelt figyelmet szentel a környezeti nevelés hatékonyságának növelésére, nemcsak a gyermekek estében, hanem a lakosság környezeti tudatosságának széleskörű elsajátítása érdekében is.

4. Fenntarthatósági tervek és célok

4.1. A települési környezet tisztasága

A közvetlen települési környezet képezi az ember mindennapi életterét. A települési közterületek (utak, járdák, parkok állapota) rendezettsége, tisztasága, a megfelelő növényzet – elsősorban őshonos, tájba illő fafajok felhasználásával - nagymértékben javíthatja az ott élők közérzetét. A tisztaság és a növényzet számottevően növeli az ingatlanok értékét is.

Szerepe van a káros környezeti hatások, a porterhelés, a gáz állapotú szennyező anyagok és a zaj csökkentésében.

Cél: Kevesebb környezeti stresszhatást eredményező, jobb környezeti állapotjellemzőkkel rendelkező települési környezet kialakítása és fenntartása.

Feladatok:

- Az önkormányzatnak folyamatosan figyelemmel kell kísérni, és be kell tartatni a rendeletben szabályozott közterületek tisztántartásának rendjét.
- A folyamatosan használaton kívüli, beépítetlen belterületi magáningatlanok rendben tartására, gondozására kötelezettség előírása.
- A településen közterület-felügyelők felelősek a köztisztaság fenntartását szolgáló rendelet betartásáért. Annak érdekében, hogy még hatékonyabban ellássák feladatukat, növelni kell a műszaki-, tárgyi-, jogi-, és anyagi feltételeket. A szemetelőkkel szemben hatékonyabb fellépéssel, tettenéréssel és bírság kiszabásával kell küzdeni.
- A településen szemétyűjtők kihelyezéséről és folyamatos fenntartásáról gondoskodni kell. A kihelyezésnél és pótlásnál figyelembe kell venni a jelentkező lakossági igényeket. Ezzel a forgalmas közterületeken képződő hulladék kulturált gyűjtése és elszállítása megoldható. Továbbá szankciókkal sújtani a drága szemétyűjtő edényeket megrongálókat.

4.2. Zaj- és rezgés elleni védelem

A környezeti állapot minőségét befolyásoló tényezők közül egyre inkább meghatározóvá válik a környezeti zajterhelés mértéke.

A megengedett zaj- és rezgésterhelési határértékeket a 8/2002.(III.22.) KöM-EüM. rendelet határozza meg. A település belterületére az ipari és szolgáltató létesítményekből származó zajterhelés megengedett mértéke :

nappal (06-22) : 50 dB(A)

éjjel (22-06) : 40 dB(A)

Közlekedési eredetű zajterhelés megengedett mértéke az összekötő utak és települési utak menti (csak új létesítményekre, vagy megváltozott terület-felhasználás esetére kötelező érvényű) területekre:

nappal (06-22) : 60 dB(A)

éjjel (22-06) : 50 dB(A)

A város területén az Alsó-Tisza-Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség zajvizsgálatokat saját éves munkaterve alapján, hatósági tevékenysége keretében végez, illetve panaszbejelentések kivizsgálása során vizsgálja az egyes üzemeltetők zajkibocsátását. A panasz kivizsgálás során általában egy szűkebb környezetre – egy-két lakóépületre, illetve az üzem közvetlen környezetére keletkeznek adatok. Az utóbbi években ilyen mérési kötelezettség előírása nem volt.

4.2.1. Zajvédelmi követelmények

4.2.1.1. Zajforrások emissziója

Lakossági szolgáltató létesítmények:

A kereskedelmi és szolgáltató létesítményeknél határérték feletti zajkibocsátás nem ismert. Zajterhelés miatti probléma esetleg szórakozóhelyek esetében fordulhat elő.

Közúti közlekedés zajterhelése:

Jelentősebb forgalom az Árpád utca-Széchenyi utca, Körösladányi út, Sport utca-Kisújszállási út, Szeghalmi út útvonalakon zajlik. A településen forgalmi zajterhelési mérés az elmúlt években nem történt. A jelenlegi forgalom zajterhelését ÚT 2-1.302-2000 sz. műszaki előírás szerinti számítással, regionális viszonylatban becsültük meg. A becslés alapján a lakóházak jellemző zajterhelése:

Jármű zaj-kategória	Napszak	Óra-forgalom	Zajterhelési határérték	Lakóházak zajterhelésés túllépés	
				LAeq dB(A)	T dB
I.	nappal (06-22)	80	60	63	+ 3
II.		8			
III.		8			
I.	éjjel (22-06)	15	50	55	+ 5
II.		2			
III.		2			

Jármű zajkategóriák:

Személygépkocsi, kis tehergépkocsi (3,5t alatt), moped, autóbusz, tehergépkocsi, motorkerékpár.

Csuklós autóbusz, nehéz tehergépkocsi, teher gk. szerelvény, lassú jármű.

Határérték feletti zajjal terhelt területek:

A belterület helyi és átmenő forgalma Árpád utca-Széchenyi utca, Körösladányi út, Sport utca-Kisújszállási út, Szeghalmi út menti lakóházakat terheli, és a határértéket a becslések szerint legfeljebb 3-5 dB(A)-val haladja meg. Tekintettel arra, hogy a határérték csak az új utakra kötelező érvényű, és sem a járműforgalom nagysága, sem a határérték-túllépés mértéke nem tekinthető jelentősnek (a nappali 60-65 dB(A) közötti terhelési szint az ú.n. „szürke” zónába tartozik), ezért zajvédelmi okokból beavatkozás nem javasolt.

Üzemi telephelyek:

Határérték feletti zajkibocsátás, zajbírsággal sújtott üzemi telephely a településen nincs.

4.2.1.2. Javaslatok

A belterületen létesíteni kívánt gazdasági létesítmények tervezése, engedélyezése során figyelembe kell venni a zaj- és rezgésvédelemre vonatkozó előírásokat, és az eljárásba be kell vonni a környezetvédelmi hatóságot. A zajvédelmi követelmények teljesítése az építési eljárás során valósul meg. 2 MW fölötti névleges teljesítmény esetén a létesítéssel kapcsolatos engedélyezési eljárások csak a jogerős környezetvédelmi engedély birtokában kezdeményezhetők.

A zaj – és rezgés elleni védelmet műszaki, szervezési módszerekkel kell megoldani:

- a zaj- és rezgésforrások zajkibocsátásának, illetve rezgésgerjesztésének csökkentését,
- a zaj- és rezgésterhelés növekedésének mérséklését vagy megakadályozását,
- a tartósan határérték felett terhelt környezet utólagos védelmét, valamint,
- a passzív akusztikai védelmet (intézkedési terv kidolgozása során) a tervezett fejlesztések és terület felhasználások zajvédelmi szempontú vizsgálata során.

Cél: A lakosság egészségvédelme, a településen pihenést, kikapcsolódást kereső vendégek nyugalma érdekében a környezeti zajok elfogadható szintre mérséklése.

Feladatok:

- A meglévő zaj és rezgés források feltárása, pontos nyilvántartása, zajkibocsátási határérték megállapítása, a meglévő problémát okozó zajforrások kibocsátásának csökkentése, korlátozása, település zajtérképének elkészítése.
- Zaj- és rezgés elleni védelem: bármely zajt kibocsátó létesítmény csak abban az esetben üzemeltethető, vagy építhető, illetve bármely tevékenység csak abban az esetben folytatható, ha az általa kibocsátott zaj mértéke a környezetben a vonatkozó rendelet szerinti határértéket nem haladja meg.
- A gazdasági területi és lakóterületi funkció megengedett zajterhelési határérték eltérése 10 dB. A zajhatás csillapítása érdekében a gazdasági terület határán belül egy 20 m

széles, háromszintű, vegyes fajú, örökzöldeket is tartalmazó zajvédő cserje- és erdősávot javasolt telepíteni. A gazdasági területek körüli mezőgazdasági területek ne legyenek beépíthetők.

- Zajkibocsátással járó tevékenység (üzemlétesítés, felújítás, üzembe helyezés, építés) megkezdése előtt a területileg illetékes felügyelőségtől zajkibocsátási (emissziós) határérték megállapítását kell kérni, és annak betartásáról gondoskodni kell.

- A közút zajcsökkentése passzív zajvédelmi intézkedésekkel érhető el (növénytelepítés, az út felőli védendő épületek nyílászáróinak zajvédő üvegezése).

4.2.2. Levegőtisztaság védelem

Az utóbbi két évszázadban a földön a levegő összetétele jelentősen megváltozott, ugyanis egyes légköri nyomgázok és aeroszol részecskék légköri mennyisége világszerte rohamosan emelkedik. Az emberiség létfeltételeit is veszélyeztető következmények elkerülése csak nemzetközi összefogással lehetséges, amelyben Magyarországnak és a településnek is az arányos felelősség elve alapján kell szerepet vállalnia.

Az éghajlatváltozás kockázatát csak az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésével lehetséges megelőzni. E gázok kibocsátása az energiatermelés, a közlekedés, egyes ipari tevékenységek és az intenzív mezőgazdasági termelés rovására írható, így a légkör védelme végső soron a nemzetgazdaságokat átszövő energetikai, közlekedési infrastruktúra, illetve a termelési-termesztési rendszerek fenntarthatóbb fejlesztését jelenti.

A globális folyamatok mellett helyi szinten nem az üvegházhatású gázok, hanem az emberi egészséget, az ökológiai rendszert és az épített környezetet is fenyegető légszennyező anyagok okoznak komoly gondokat. Ezek forrásai szintén az energetikai és más iparágak, a mezőgazdaság, a közlekedés, a szolgáltató ágazat, a lakossági fűtés – tehát antropogén eredetűek. Olykor a természet maga is nagymértékben hozzájárul a légszennyezéshez (vulkánkitörés, aszály, hévízforrások, stb.). A légszennyezők e csoportjának hatása általában jóval gyorsabban érzékelhető (napok, hetek, súlyos esetekben percek alatt), mint az üvegház hatású gázok esetében.

A légszennyező anyagok szilárd (por, korom, pernye), gáz (kéndioxid, nitrogén oxidok, kénhidrogén, ammónia, szénmonoxid, metán, alacsony forráspontú szerves anyagok) és gőz (üzemanyag gőzök, közepes és magas forráspontú szerves anyagok) lehetnek. A szilárd légszennyezőkhöz gyakran kötődnek az egészségre különösen káros szerves mikroszennyezők (policiklikus aromás vegyületek, dioxinok, oldószer-gőzök, stb.). Ezen anyagok egy része a légkörben rövid élettartamú, így csak a kibocsátási pont szűkebb környezetében (néhány 100 m – néhány km) van jelentős hatásuk. Ugyanakkor egyes anyagok (pl. savas oxidok) regionális, mások (freonok, perzisztens szerves vegyületek) globális szinten is kifejtik káros hatásukat.

A települési környezetvédelmi programban nagy figyelmet kell fordítani a légszennyezők e csoportjába tartozó anyagok csökkentésére is, mivel ezek lokálisan és rövidtávon hatnak mind a lakosság egészségi állapotára, mind pedig az élővilágra és az épített környezetre.

Dévaványán környezetet terhelő ipar nincs, így a legjelentősebb környezetterhelő tevékenység a közlekedés. A forgalom jelenleg műszaki védelem nélkül érkezik a településre, s gyakorlatilag a járművezetők belátásán múlik a sebességcsökkentés. A közúti közlekedési kibocsátások alakulásában három tényező játszik fontos szerepet: az üzemanyag és a gépjármű-állomány minősége, valamint a gépjárműhasználat mennyisége.

A szilárd tüzelőanyag felhasználása az utóbbi években lényegesen csökkent illetve további csökkenéssel lehet számolni, ami szintén javíthatja a város levegőjének tisztaságát.

A biológiai eredetű légszennyezők közül legjelentősebb a parlagfű allergizáló hatása, de a nyír, kőris, mogyoró pollenek hatását is figyelembe kell venni a város belterülete fásítási tervének elkészítésénél, gondoskodni kell a parlagfű szervezett és hatékony irtásáról.

Cél: A jó levegőminőség fenntartása, a település környezeti levegőminőségének javítása, különösen a NO_x , SO_2 , és az ülepedő porszennyezés vonatkozásában.

Feladatok:

- Szilárd tüzelés esetén: a korszerű tüzelőberendezések alkalmazása, és a szomszédos épületek átlagos gerincmagasságát legalább 0,5 méterrel meghaladó, tüzeléstechnikailag méretezett kémények létesítése. Új épületek használatbavételi eljárásainál javasolt megkövetelni a tüzelőberendezések minőségi bizonylatát a $\text{QTH} = 140 \text{ kW}$ névleges hőterhelés alatti tüzelőberendezéseknél, az ilyen tüzelőberendezések körében a 21/2001.(II.14.) Korm. rendelet a település jegyzőjének biztosít levegővédelmi hatáskört. A $\text{QTH} = 140 \text{ kW}$ névleges hőterhelés fölötti tüzelőberendezések létesítésekor a környezetvédelmi hatóság engedélyre van szükség.

- Belterületen fásítás, külterületi közlekedési és dűlőutak mentén a fasorok helyreállítása, újak telepítése szintén javasolt. A környezeti levegő minőségének javítása és az Alföldön jellemző porterhelés csökkentése érdekében is fontos az út menti fasorok, a mezőgazdasági területet tagoló erdősávok, erdőfoltok megóvása, helyreállítása. A rendszeresen kezelt zöldfelület, park, virágágyás talaja megfelelő morzsás szerkezetű, de szerves anyagpótlásuk a változó időjárás miatt folyamatosan szükséges. Játszóter vagy parkoló céljára használt zöldfelületek kitaposott növényzetét pótolni kell, és az eredeti funkcióját helyreállítani, vagy valós igény esetén kiépített pormentesített utat, parkolót kell létesíteni.

- Jelentős porszennyező források a városban a burkolt úttest és a járda illetve kerítés közötti növényzet nélküli területek, tisztítatlan járdák. Ezek rendben tartása érdekében érvényt kell szerezni az ingatlanulajdonosok, használók ez irányú kötelezettségeire vonatkozó előírásainak, és kezdeményezni kell a növényzet nélküli felületek gyepesítését.

- Ipari, gazdasági létesítmények tervezése, engedélyezése során figyelembe kell venni a levegőtisztaság-védelemre vonatkozó előírásokat és az eljárásba be kell vonni a környezetvédelmi hatóságot.

- A közterületen tárolt építési- és bontási anyagokat (homok, folyami sóder, bontási törmelék, stb.) takarással kell ellátni a porszóródás megakadályozása érdekében. A takarás alkalmazását a közterület-használati engedélyben kell előírni.

- A pollenszennyezés mértékének csökkentése érdekében a kezelt zöldfelületeken a kaszálást a virágzás előtt minden esetben el kell végezni. A közterületek fásítása és a fafajta váltás során a légszennyezés szempontjából kedvezőtlen hatású fafajok (nyárfa, nyírfa, platán) telepítését kerülni kell.
- Új állattartó létesítmények, ill. a meglévők korszerűsítése esetén, a trágyatárolók csurgalékvizét, és a tartás során keletkező hígtrágyát zárt műtárgyakban kell gyűjteni vagy biológiai kezelést kell alkalmazni, a berothadás és a bűzhatás csökkentése érdekében.
- Állattartó telepen vagy önállóan kialakított trágyatér körül, annak területén védőfásítást javasolt telepíteni, min. 15 m szélességben. A meglévő fasorok kiegészítése javasolt, a fenti paramétereknek megfelelően.
- A levegő védelmével kapcsolatos 21/2001.(II.14.) Korm. rendelet szerint védőtávolság megállapítása szükséges a rendeletben felsorolt, légszennyező hatású új létesítményekre (pl. állattartó telepek, kommunális hulladéklerakó, stb.).
- Fosszilis energiahordozók hatékonyabb átalakítása (kis fajlagos szennyezőanyag-kibocsátású, korszerű tüzelőberendezések alkalmazásának támogatása).
- Megújuló energiaforrásokra való áttérés ösztönzése. A káros kibocsátás csökkenését eredményező építőipari, építészeti megoldások megvalósításának támogatása, ösztönzése (passzív napenergia hasznosítás, hőszigetelés).
- Az avarégetés káros hatásának, a komposztálás hasznosságának propagálása, illetve az avarégetés rendjének, tiltásának szabályozása önkormányzati rendelettel.

A környezetvédelmi felügyelőség az engedélyezési eljárás során határozatban állapítja meg a védőtávolságot, majd kezdeményezi ennek bevezetését a rendezési tervbe, és megkeresi az illetékes Földhivatalt is a védőövezet bejegyzésére. Meglévő létesítmények esetében a rendezési terv keretein belül biztosítható a védőtávolság.

4.3. Ivóvízellátás

A víz alapvető, pótolhatatlan lételeme minden élőlénynek. Az érintetlen vagy természetközeli állapotú tiszta felszíni vizek a biodiverzitás megőrzése szempontjából kiemelt jelentőségűek. A víz természeti erőforrásként is értékes. A felszíni és felszínalatti vizeket megannyi gazdasági tevékenységhez használják fel: turizmus, mezőgazdaság, ipar, bányászat és nem utolsósorban természetesen ezek az ivóvíz legfőbb forrásai. A víz megújuló természeti erőforrás, azonban a 3. Víz Világ Konferencián (Kiotó, 2003. március) is megfogalmazásra került az utóbbi évtizedek azon jelentős felismerése, hogy nem körültekintő használata és a globális igények szakadatlan növekedése (népességnövekedés a gazdasági növekedés, fogyasztás, „életszínvonal” növelés kényszerével párosulva) következtében az egészséges édesvíz hiánytól szenvedő lakosság aránya rohamosan emelkedik, a fenntarthatóságot veszélyezteti, mi több, diplomáciai vagy akár fegyveres konfliktusok robbanhatnak ki a nem is oly távoli jövőben. Ennek elkerülése, érdekegyeztetés, a vízkészletek takarékosabb felhasználása érdekében számos globális kezdeményezés indult, mint pl. a „Water for Peace” – Víz a Békéért – program.

Célok: Ivóvízbázis védelme, a vízminőség javítása, a fenntartható vízkészlet-gazdálkodás megteremtése.

Feladatok:

- Azokat a lakosokat, akik nem csatlakoztak még rá a hálózatra, meg kell győzni a rendszer előnyeiről. Ezt a célt jól szolgálja a talajterhelési díj bevezetése, alkalmazása.
- A vízminőségi előírások betartása miatt a vízműben további vízkezelés, technológiai korszerűsítés szükséges, ugyanis az új szabványoknak megfelelő vízminőség-javítást a vízműnek meg kell oldania.

4.4. Energiagazdálkodás

Világszerte erős törekvés mutatkozik a megújuló energiaforrások hasznosítására, egyrészt a fosszilis energiahordozók felváltása, másrészt a környezeti kockázat csökkentése, harmadrészt pedig az energiaiimport-függőség csökkentése érdekében. A megújuló energiaforrások alkalmazása a terület- és gazdaságfejlesztés kiemelkedő fontosságú területe gazdasági, szociális és környezeti szempontból egyaránt. A hagyományos fosszilis energiahordozók (kőszén, kőolaj, földgáz) ára egyre inkább emelkedik és utóbbiak esetében a készletek kimerüléséhez közeledve hosszabb távon még erőteljesebben fog emelkedni, amivel a lakosság jelentős része képtelen lesz lépést tartani. Másrészt, a kőolaj és gázárak növekedése nyomást fog gyakorolni a kőszén felhasználás növelése irányában, amely a már ismert környezetvédelmi problémák (savas eső, pernye, stb.) ismételt súlyosbodásához vezet, amennyiben megfelelő alternatív energiaforrások fejlesztése nem történik meg. Az elkövetkező 1-2 évtized átmeneti állapotnak tekintendő, amikor a hagyományos energiahordozók közül a legkisebb szennyezést okozó földgáz használatát célszerű növelni.

Feladatok:

- A közvilágítás céljából működtetett hálózat rekonstrukciójakor vagy új hálózatok kiépítésekor, a hagyományos izzók, lámpák lecserélésekor törekedni kell az energiatakarékos nátrium lámpák és kompakt fénycsövek alkalmazására, illetve ezzel egyidejűleg a lámpatestek egységesítésére.
- A gázenergia ellátás kapacitási és infrastrukturális oldalról megoldott. Ez által a településen mind a szilárd, mind a folyékony energiahordozók iránti igény minimális.
- Fenntartható fejlődés szempontjából nélkülözhetetlen az alternatív energiaforrások előtérbe kerülése a hagyományos energiahordozókkal szemben. Az alternatív energiák közül elsősorban a geotermikus energia, vagyis a termálvíz jöhet szóba. Másodsorban számításba jöhet még a mezőgazdaságból származó biomassa, illetve a hulladék kezelés során hasznosítható biogáz energia nyereség céljából. Utána kell járni, hogy hol és milyen alternatív energiaforrást előállító üzemek épültek és azok milyen hatásokkal dolgoznak.

- Energiahatékonysággal, megújuló, alternatív energiaforrások alkalmazásával összefüggő ismeretek népszerűsítése, terjesztése, az iskolai oktatásba történő beillesztése, kampányok, tanfolyamok szervezése, kiadványok szerkesztése.

4.5. Zöldterület-gazdálkodás

Az épített környezet, azaz a település védelme, fenntarthatóvá, élhetőbbé tétele természetvédelmi, tájvédelmi, környezet egészségügyi és nem utolsósorban érzelmi-hangulati, mentális kérdés. Természetvédelmi kérdés abban a tekintetben, hogy hogyan illeszkedik az ökoszisztémába, mekkora térrészt foglal el, és mekkorát használ fel. Tájvédelmi, tájesztétikai kérdés, hogy beleilleszkedik-e a tájszerkezetbe, vagy inkább további megbontását, feldarabolódását okozza. A település szerkezete, zöldfelület-rendszere, arculata nagyban meghatározza a lakosság hangulatát, egészségét, azaz döntően befolyásolja az életminőséget.

A település épített világa, az épületek, utak, műszaki létesítmények rendszere biztosítja a település működőképességét, az egyes települési funkciók közti szükséges kapcsolatokat.

Cél: Kevesebb környezeti stresszhatást eredményező, jobb környezeti állapotjellemzőkkel rendelkező települési környezet kialakítása és fenntartása.

Feladatok:

- A fák a zöldfelületi rendszer legfontosabb elemeit alkotják, és környezetvédelmi szempontból is domináns a szerepük. A település jól fásítottnak számít, azonban a fajok összetételét, arányát a következő években folyamatos munkával módosítani kell a megfelelő irányba (egyes fajok arányának csökkentése, mások növelése, betegségekre érzékeny fajok elhagyása, gyümölcsfák tiltása).

- A közterületek gondozása (legalább évente két-háromszori kaszálás, évenként nyesés), a település körül a legveszélyeztetettebb részeken (utak széle, hulladéklerakásnak kitett területek, stb.) függetlenül a terület jellegétől.

- Kertek, más ingatlanok tulajdonosainak kötelezése a gyommentesítésre.

- Az eltávolított biomassza szelektív gyűjtése, komposztálása.

- A fejlesztések során a fában szegény területeket kell előnyben részesíteni.

- A zöldfelület fejlesztésében fokozott hangsúllyal szerepelnek a települési kis terek, amelyek potenciálisan a településképre jellemző, csendes pihenőparkok kialakítását, fejlesztését teszik lehetővé.

- Magánházak előtti terület gyepesítése és védelme, szabályozni az ok nélküli gyep kiirtást.

5. Természeti és építészeti értékek védelme

Az országos és helyi védettség alatt álló természeti értékek védelme, a műemlékek, régészeti lelőhelyek, a városszerkezet és a városkép védelme. Ezek állagmegóvásán túl törekedni kell a védett értékek körének bővítésére.

Célok: az országos és helyi jelentőségű védendő értékek feltárása; a védett és védendő értékek állagának megóvása, társadalmi elismertségük növelése; a természetvédelem igényeinek szem előtt tartása a már elhatározott vagy tervezett térségfejlesztési programoknál (pl. úthálózati, iparterületi és közműves fejlesztési elhatározások).

Feladatok:

- A helyi és országos védettségű értékek állagának megóvása, fenntartása és a természetvédelmi területek tervezettnél megfelelő bővítése, a védelem kiterjesztése.
- Az értékek állapotának és a változásoknak nyomon követésére együttműködés kialakítása a természetvédelemben érdekelt/érintett szervezetekkel.
- A belváros területe műemléki jellegű védettséget élvez, amit a környezetvédelmi beavatkozások, városfejlesztési döntések kapcsán is szem előtt kell tartani (közlekedési kapcsolatok, forgalomszervezés, zaj- és rezgés elleni védelem, stb.).

5.1. Helyi közlekedésszervezés

Az EU új közlekedésfejlesztési irányelve kimondja, hogy át kell gondolni a közlekedési infrastruktúrák rendszerét, és törekedni kell a meglévő hálózatokon, a meglévő feltételek javításával, környezetkímélő módon megoldani a gazdaság szállítási és személyforgalmi igényét. Az utak vonatkozásában a szélességnél figyelembe kell venni a távlati közművesítést (vízvezeték, földkábel), a csapadékvíz-elvezetést.

Feladat:

- meglévő útszakaszok, belterületi utak korszerűsítése, biztonságossá tétele és karbantartása,
- új útszakaszok tervezése és építése a környezet- és természetvédelmi szempontok figyelembe vételével,
- a kerékpáros és gyalogos közlekedés népszerűsítése és feltételeinek javítása,
- az előírt sebesség betartását elősegítő műszaki megoldások kialakítása,
- a biztonságos gyalogosközlekedés elősegítése (járdák, gyalogátkelőhelyek létesítése),
- a közlekedés környezeti hatásait (zaj, por) mérséklő növényzet telepítése.

5.2. Az épített környezet védelme

A település szerkezete, zöldfelület-rendszere, arculata nagyban meghatározza a lakosság hangulatát, egészségét, azaz döntően befolyásolja az életminőséget.

A település épített világa, az épületek, utak, műszaki létesítmények rendszere biztosítja a település működőképességét, az egyes települési funkciók közti szükséges kapcsolatokat.

Cél: A településkép harmóniájának fokozott védelme.

Feladatok:

- A veszélyeztetett lakások, lakóépületek állapotát fel kell mérni, és rendbehozatalához megfelelő stratégiát kell kidolgozni.
- Az esztétikai, történeti és hagyományos, városközpontú szempontokat figyelembe vevő felújítási módszerek és programok megvalósítása a településkép kedvező befolyásolására.
- Térségi összefogással hasznosítani kell a turisztikai erőforrásokat és vonzerőket.
- A város teherbíró képességét (fizikai, gazdasági, ökológiai, pszichológiai) teljes mértékben ki kell használni, de nem szabad túllépni.
- A közcélú létesítmények és környezetük fenntartását, kulturált kialakítását az üzemeltetőkkel közös programban kell összefoglalni, elkészíteni és megvalósítani.
- Egységes, környezetbe illeszkedő hirdető- és útbaigazító tábla rendszert kell alkalmazni.
- Az infrastruktúra hálózatát korszerűsíteni kell.

6. A fenntarthatósági célok eléréséhez szükséges intézkedési program

6.1. Szervezéssel, intézkedéssel megoldható feladatok

A közterületen tárolt építési-bontási anyagokat takarással való ellátása a porszóródás megakadályozása érdekében. Azok mielőbbi elszállítására való törekvés.

Azon folyamat figyelemmel kísérése, hogy az állattartó gazdaságok a környezetvédelem szempontjából megfelelően kezelik a termelés során keletkezett mellékanyagok elhelyezését, hasznosítását. Továbbá a belterületi állattartás jogszabályi előírásai betartásának fokozott ellenőrzése.

A közcélú létesítmények és környezetük fenntartására és kulturált kialakítására jelentős hangsúlyt javasolt fordítani. (Jogsabályi környezet felülvizsgálata, helyi rendelet szigorítása, határozottabb fellépés, szankcionálás.)

A helyi védelemre méltó természeti értékek állapot-felvételének elkészítése, ennek alapján a területek kezelési és fenntartási szabályainak kimunkálása.

A településre jellemző, táji értékek védelmének a településrendezési tervben való érvényesítése.

A lakosság tájékoztatása arról, hogy az építési és bontási hulladékot a település lerakójában, az egyéb települési szilárd hulladékot a regionális lerakó területén adhatják le.

Környezetvédelmi ismeretek terjesztése érdekében az iskolai képzés segítésére ismeretterjesztő kiadvány térítése az általános iskola számára, szakmai segítség biztosítása az oktatók részére. Környezetvédelmi akciók keretében szervezett iskolai programok támogatása, a környezettudatos szemlélet, életmód fejlesztése.

A helyi médiában rendszeres környezeti tudatot erősítő, a helyi környezeti értékeket bemutató és megóvásuk módjairól tájékoztató sorozat beindítása.

A Környezetvédelmi Programban meghatározott feladatok végrehajtásához egységes környezetvédelmi rendelet megalkotása, zöldfelület gazdálkodási tervének elkészítése.

6.2. Településüzemeltetési többletköltséggel járó feladatok

A város belterületén lévő számos, rendszeresen kezelt zöldfelület, virágágyás talajának felújítása, szerves anyag pótlása.

Szilárd burkolatú utak, terek, parkolók rendszere takarítása, locsolása, az útszegély melletti földanyag eseti eltávolítása – a város teljes területén – a porszennyezés csökkentése érdekében.

A településen a csapadékvíz elvezetése nagyrészt zárt csapadékvíz csatornarendszerbe, kisebb részben szikkasztóárkokba történik, mely árkok karbantartásáról és tisztításáról folyamatosan gondoskodni kell.

A pollenszennyezés mértékének csökkentése érdekében a kezelt zöldfelületeken a kaszálást a növényzet virágzása előtt minden esetben el kell végezni. A közterületek fásítása során légszennyezés szempontjából kerülni kell a kedvezőtlen hatású fajok telepítését.

Felmérés készítése annak érdekében, hogy szükséges-e hulladékgyűjtő edényzet kihelyezése a nagyobb forgalmú, frekvenciált helyeken.

Az illegális szemétkerakó-, és szennyező anyag ürítési helyek felszámolása, a tevékenység tiltásának táblával jelölése.

A termékdíjas hulladékok teljes körére kiterjedő szelektív hulladékgyűjtési rendszer kidolgozása és megvalósítása.

A háztartási hulladékban lévő veszélyes hulladékok szelektív gyűjtési rendszerének teljes körű kiterjesztése.

Játszóter vagy parkoló céljára használt zöldfelületek kitaposott növényzetét pótolni kell, és az eredeti funkcióját helyreállítani.

Belterületi utak minőségének további javítása.

Települési, vagy intézményi szinten megvalósítható alternatív energiaforrások felhasználási lehetőségeinek számbavételét követően utána kell járni, hogy milyen alternatív energiaforrást előállító üzemek épültek az országban, és azok milyen hatásokkal dolgoznak. A megtérülő projekt kidolgozása, majd alkalmazása a településen megvalósítandó fejlesztéseknél.

6.3. A Varázskapu projekt, mint az intézkedési program szerves része

Déaványa Város Önkormányzatát a Varázskapu projekt megvalósítása során is környezettudatos magatartás és gondolkodásmód vezérli. A projektnek része a fenntarthatósági szempontok figyelembe vétele és beépítése, továbbá a fejlesztés hozzájárul a környék természeti és kulturális értékeinek megőrzéséhez.

Az anyag- és az energiafelhasználás hatékonysága is fontos szempont a projekt kivitelezése kapcsán. Ennek elérésére érdekében energia- és víztakarékos berendezések kerülnek elhelyezésre a Varázskapu épületkomplexum teljes területén, és az energiahasználat csökkentése a cél az átszellőző szerkezetekkel, valamint a hőtermelés csökkentése a passzív téren át.

A sportlétesítményben például szabályozható, 3 részre osztható csarnok tér kerül kialakítása, mely kürtön keresztül biztosítja a természetes klimatikus viszonyokat az épületekben.

A meglévő természeti erőforrások használatát előnyben részesíti a projekt, hiszen a napkollektorok kerülnek beépítésre, és hőszivattyús rendszerek alkalmazása valósul meg. A természetesség megtartása jegyében nagyon fontos a természetes anyagok használata is, mint például: fa, tégl, beton, ásványi eredetű anyagok.

A fenntartható építés az egészséges épített környezet kialakítására törekszik, a közösségteremtő, szemléletformáló épületegyüttes célja a környezet iránti érzékeny magatartás felébresztése, az egészségmegőrzés.

- Biológiailag aktív felületek: az udvar középpontjában elhelyezett vízfelület, a növényzettel telepített parkoló.
- Közlekedési igény minimalizálása: a kerékpáros forgalom segítése a megközelíthetőséggel, kerékpár tárolók kialakítása, kerékpárkölcsonzés.
- Szélenergia, geotermikus energia, napenergia felhasználása.
- Szelektív hulladékgyűjtés, szemétpréselés, komposztálás.

Fenti dokumentum az Educatio Bene Kft. szellemi terméke, és része a Dévaványai Varázskapu Projekt pályázati tanulmánynak, amely az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium által lefektetett követelményrendszer alapján készül az Educatio Bene Kft. kivitelezésében. A fenti tanulmány sokszorosítása, vagy hivatalos közzététele kizárólag az Educatio Bene Kft. hozzájárulásával történhet. Kivétel ez alól Dévaványa Város Önkormányzata, vagy annak intézményei, melyeknek jogosultsága van az anyag közzétételére.

© Educatio Bene Kft.

Budapest, 2010. március 11.